RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren. N:o 45.

Lördagen den 4 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 27 nästlidne april förda protokoll.

§ 2.

Anmäldes och godkändes

dels särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 42, till Konungen, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 4, med förslag till lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet,

och dels Riksdagens kansli förslag till nedan nämnda delar af riksdagsbeslutet, nemligen:

n:o 1, ingressen;

n:o 2, slutmeningen;

n:o 3, angående ansvarsfrihet för fullmägtige i riksbanken;

n:o 4, angående straff för embetsbrott af prest och om laga domstol i sådana mål;

n:o 5, angående verkställdt val af justitieombudsman och hans suppleant;

n:o 6, angående ändrade bestämmelser rörande fastställelse af ackord i konkurs;

n:o 7, angående ändrad lydelse af § 117 mom. 2 i konkurslagen den 18 september 1862;

n:o 8, angående ändringar i förordringarna om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om kommunalstyrelse i Stockholm;

n:o 9, angående ansvarsfrihet för fullmägtige i riksgäldskontoret;

n:o 10, angående ändrad lydelse af § 121 utsökningslagen den 10 augusti 1877;

n:o 11, angående prestedens utbytande mot ett löfte;

n:o 12, angående vilkoren för försäljning af bränvin;

n:o 13, i fråga om ny författning angående mantals- och skattskrifningarnas förrättande;

n:o 14, angående ändrad lydelse af 1 kap. 1 § kyrkolagen;

n:o 15, angående behörighet för qvinna att inväljas i skolråd och fattigvårdsstyrelse;

n:o 16, angående ändrad lydelse af § 38 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm;

n:o 17, angående ändrad lydelse af 15 kap. 3 § rättegångsbalken;

n:o 18, angående val af fullmägtige i riksbanken och riksgäldskontoret;

n:o 19, om tillägg till gällande bestämmelser angående saköreslängd;

n:o 20, angående ändrad lydelse af § 47 mom. 2 och § 48 i förordningen om landsting den 21 mars 1862;

n:o 21, angående förändrad lydelse af 17 kap. 12 § handelsbalken;

n:o 22, angående tiden för nyttjanderättsaftals bestånd; samt

n:o 23, angående åtgärder för skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts i gårdagens sammanträde bordlagda proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen.

§ 4.

Efter föredragning af bevillningsutskottets memorial n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 26:e punkten af utskottets betänkande n:o 10 angående tullbevillningen, blef den deri af utskottet föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 5.

Föredrogs och bordlades för andra gången Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 33.

§ 6.

Angående försäljning af åtskiltiga kronans jordområden i Malmö m. m.

Till kammarens afgörande förelåg till en början statsutskottets utlåtande n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m.

Kongl. Maj:t hade *dels*, i en den 1 februari 1889 till Riksdagen aflåten proposition (n:o 19), föreslagit Riksdagen att medgifva:

att ej mindre kronprinsens husarregementes nuvarande kasern, stall- och ridhus samt vakt- och sjukhusbyggnader med tillhörande tomter, än äfven öfriga i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden af samma dag omförmälda, med grön färg å en vid samma protokoll fogad karta utmärkta, kronan tillhöriga områden i Malmö stad må, med undantag endast af de med bokstäfverna A och A 1 å kartan betecknade, invid citadellets inre vallgraf belägna egofigurer, mot 498,000 kronor och de öfriga vilkor, som i Malmö stadsfullmägtiges skrifvelse den 7 mars 1887 funnes närmare angifna till Malmö stad under full eganderätt upplåtas;

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

att i köpslutet må anses inbegripna jemväl sådana möjligen icke särskildt omnämnda delar af den egentliga stadens fästningsverk å norra fronten, norra glacisen samt bastionerna Nyköping och Norrköping, som enligt 1805 års raseringsplan blifvit Kongl. Maj:t och kronan förbehållna och icke sedermera med full eganderätt afträdts, äfvensom samtliga de försålda områdena tillhörande kanaler och grafvar;

att, vid bifall härtill, dels den kronan tillhöriga s. k. Engeströmska lyckan vid Malmö må begagnas till byggnadsplats för nytt kasernetablissement för kronprinsens husarregemente med rätt för Kongl. Maj:t att vidtaga sådana smärre utbyten af de lyckan tillhöriga egoområden, som för att bringa det blifvande etablissementet i omedelbar beröring med den invid detsamma af Malmö stad anlagda väg kunde erfordras, dels den af Malmö stad erhållna köpeskilling äfvensom af reservationerna å anslaget till kavalleriet en summa af 102,000 kronor må med tillsammans sexhundratusen kronor användas för uppförande å nämnda byggnadsplats af ett sådant etablissement;

dels ock, i en den 8 mars 1889 till Riksdagen aflåten proposition (n:o 23), med ändring af ofvanberörda proposition, i hvad densamma anginge beloppet af den för uppförande af nytt kavallerikasernetablissement i Malmö erforderliga kostnad samt sättet för densammas gäldande, föreslagit Riksdagen:

att för uppförande af ett dylikt etablissement bevilja 710,000 kronor, och deraf nu anvisa det belopp 498,000 kronor, som, vid bifall till propositionen i öfrigt, komme att af Malmö stad erläggas såsom köpeskilling för kronans ifrågavarande jordområden i Malmö.

Utskottet hemstälde emellertid, att Kongl. Maj:ts förevarande förslag icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Som denna fråga efter min uppfattning är både ur militärisk och ekonomisk synpunkt ganska vigtig, så ber jag att få något litet taga kammarens uppmärksamhet i anspråk. Jag skall icke göra det allt för länge, men jag anser mig dock böra påminna herrarne om en del hithörande förhållanden. Det etablissement, hvarom här är fråga, inköptes för statsverkets räkning år 1835, d. v. s.

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

för 54 år sedan. Redan då funnos stallarne der. Jag vet icke, huru gamla de då voro, men nog hade de redan då en viss ålder, så att det säkra är, att de nu äro ganska gamla. När riksdagens revisorer voro der 1883, så fälde också dessa det omdöme om stallbyggnaderna, att de voro synnerligen oändamålsenliga och delvis ganska bristfälliga, hvilket omdöme arméförvaltningen uti afgifvet utlåtande öfver revisorernes berättelse skärpt derhän att dessa byggnader, enligt förvaltningens åsigt, voro alldeles fallfärdiga. Detta var för 6 år sedan. Vidare är att märka, att stallarna äro byggda för sådana hästar, som husarerna på den tiden begagnade, hvilka voro små i förhållande till de hästar, hvilka numera af dem användas. Dessa äro större hästar, och de få följaktligen, då de skola ligga, göra det delvis i spiltan och delvis utanför densamma i den mycket trånga stallgången. Dessutom äro rustkamrarne belägna å vinden öfver stallarne, hvarigenom, då någon egentlig trossbotten der icke finnes, persedlarne äro utsatta för stallångarnes skadliga inflytande. I rustkamrarne äro också sqvadronschefernes och underofficerarnes expeditioner inrymda; och der finnas icke några eldstäder, hvilket naturligen gör, att de vidlyftiga skrifgöromålen vintertiden icke kunna i god ordning försiggå. Allting är, med ett ord, ordnadt ganska primitivt. Derför har man också flera gånger sökt få detta etablissement dels förbättradt. dels ock utvidgadt, men det har icke lyckats, ehuru denna fråga stått på dagordningen i 35 år. År 1874 framställdes ett förslag, som dock undansköts i afvaktan på förslag till en ny arméorganisation. År 1876 var ett nytt förslag å bane, med lika liten framgång. Slutligen besöktes år 1883, på sätt jag nyss nämnt, platsen af riksdagens revisorer, hvilka, förutom det att de yttrade sig om stallarne, jemväl funno anledning till anmärkningar beträffande det skick, hvari kasernen i dess helhet och dess särskilda delar, såsom kök, vaktrum för underbefäl och manskap m. m. dylikt, befunne sig. Då började man på allvar på nytt taga itu med saken. Chefen för fortifikationen afgaf ett förslag om att bygga ett etablissement för tre sqvadroner i Malmö — de tre öfriga skulle förläggas i Helsingborg — med beräknad kostnad af 713,000 kronor eller i det närmaste samma summa som den, hvarom nu är fråga, enligt hvilket förslag byggnaden skulle uppföras på den kronan tillhöriga s. k. Engeströmska lyckan strax utom Malmö. Då blef fråga om, huru man skulle skaffa penningar till dessa byggnader. Kronan lät värdera sina tomter genom sina egna värderingsmän, hvilka uppskattade desamma till ett värde af 424,000 kronor. Derpå lät kronan fråga Malmö stad om hvad densamma ville gifva för tomterna. Stadsfullmägtige tillsatte en komité för att utreda frågan, och denna utvidgade densamma genom att dermed sammanknippa vissa sväfvande frågor om en del andra tomtremsor. Då stadsfullmägtige företogo frågan till behandling, så kommo de till ett värde af 365,000 kronor, men erbjödo sig dock att gifva 400,000 kr. i ett för allt. Chefen för fortifikationen tyckte dock, att summan var för liten, då staden ej beräknat någon ersättning för den lättnad i dess inqvarteringsbörda, som blefve en följd af ett nytt kasernetablissements uppförande, och hvilken ersättning, om den kapitaliserades, torde kunna beräknas uppgå

till 100,000 kronor. Stadsfullmägtige, deröfver hörde, vidhöllo dock sitt gjorda anbud och frågan föll. Detta var år 1886. År 1887 upptogs frågan åter på initiativ af en enskild motionär; och då erbjödo stadsfullmägtige 500,000 kronor under förutsättning, bland annat, att hela kronprinsens husarregemente skulle blifva förlagdt till Malmö, hvarigenom skulle vinnas den fördelen, att staden genom skattebidrag från officerarne och vissa leveranser till regementet kunde påräkna en ersättning, motsvarande de 100,000 kronor, hvarmed anbudet nu ökats. Derefter hafva åtskilliga förhandlingar med fångvårdsstyrelsen och fullmägtige förts, beträffande några jordar belägna omkring cellfängelset, hvilka underhandlingar slutat dermed, att på grund deraf Kongl. Maj:t kunnat afläta en proposition vid början af denna riksdag och hvilken proposition var stödd på det s. k. kavalleriförslaget. När detta föll, så kunde det sättet att lösa frågan icke längre duga. Man fick lof att göra om förslaget och att dervid rätta sig hufvudsakligen efter förut gjorda förslag; och man har dervid kommit till samma summa, som den man förut beräknat för tre sqvadroner, d. v. s. att man skulle kunna för denna summa uppföra byggnader för fem sqvadroner, ehuru med någon begränsning af vinterstyrkan enligt 1885 års förslag och med depôthästarne i Helsingborg. All möjlig sparsamhet har man således sökt att iakttaga. Emellertid har statsutskottet icke velat tillstyrka detta förslag. Jag skall derför be att få genomgå de skäl, som utskottet såsom stöd för sin hemställan framhållit.

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

Det första skälet har varit det, att då det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till förändrad organisation af kavalleriet icke vunnit Riksdagens bifall, icke heller nu föreliggande förslag bör af Riksdagen godkännas. Detta är ett skäl, som, jag förmodar det, gäller ganska mycket; men jag får för min del förklara, att jag icke kan förstå detsamma. Det är klart, att, när Kongl. Maj:ts förslag rörande förändrad kavalleriomorganisation föll, det *i sammanhang dermed* stående förslaget om uppförande af nytt kasernetablissement för kronprinsens husarer också dermed fallit. Men just derför har Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagt ett nytt förslag i ämnet. Detta har skett derför, att kavalleriförslaget har fallit och Malmö stads anbud faller, d. v. s. tilländagår vid årets slut. Slutligen falla väl äfven stallarna af sig sjelfva; och då är frågan löst, men på ett ganska tarfligt sätt. Är det meningen att vänta med frågan om ordnandet af etablissementet, till dess man fått ett kavalleriförslag, som går igenom, då får man nog vänta; ty jag kan inte se någon utsigt för att kunna genomföra något dylikt förslag, då man vill hafva detsamma byggdt hvarken på indelt grund eller på värfning — hvilket ju Riksdagen afslagit — eller på värnpligt. Jag kan således för min del icke förstå detta skäl för att uppskjuta frågan om det nya etablissementet, hvilken nu stått på dagordningen i 35 år.

Vidare säger utskottet, att den omständigheten, att Malmö stad sagt sig icke stå fast vid sitt anbud längre än till årets slut, icke utgör något skäl att bevilja anslaget, emedan värdet å de ifrågavarande tomterna snarare kommer att stiga än att sjunka. Det kan man ju säga; men om det är sant, torde vara svårt att säga. Jag

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

tror, att det är en vansklig affär för många enskilde att spekulera i tomter. Den enskilde kan dock passa på att sälja eller köpa just i det rätta ögonblicket. Men staten bör efter mitt förmenande alldeles afhålla sig från dylika spekulationer, ty med ett så tungt maskineri för besluts fattande som Kongl. Maj:t och Riksdagen tillsammans torde det icke komma att slå väl ut. Vi veta ju, huru det gick med gardestomterna, hvilka man icke ville sälja till något konsortium, i förhoppning att prisen skulle stiga, och hvilka, då prisen i stället sjunkit, förblifvit till stor del osålda. Här har nu staten ett fast och säkert anbud, som man har allt skäl att antaga; ty jag tror för min del, att värdet på de kronan tillhöriga tomterna i Malmö snarare kommer att falla än att stiga. Och dessa 100,000 kronor, som Malmö bjuder extra, har staden intet skäl att bjuda, om den icke får dit hela kronprinsens husarregemente. Jag tror mig derjemte veta, att den egentliga orsaken, hvarför Malmö stad önskar att förvärfva dessa tomter, är den, att staden är nödsakad att ordna sitt afloppssystem, sina kloakledningar, och att det är den beqvämaste vägen att leda ut dem öfver dessa tomter. Men får icke staden nu inköpa tomterna, så måste saken ordnas på annat sätt, och det har redan varit föreslaget inom stadsfullmägtige, att afloppsrören skulle ledas ut på andra sidan af staden, hvilket äfven låter sig göra, enligt hvad gjorda undersökningar gifva vid handen. Och skulle afloppsrören ledas den vägen, så har staden sedan intet intresse af att få dessa tomter, hvilka icke äro synnerligen lämpliga som byggnadstomter, då de äro mycket vattensjuka. Man skulle ju visserligen kunna ordna dem till parker, men det betalas icke mycket för mark, som dertill skall användas. Min öfvertygelse är sålunda, att värdet på tomterna kommer att falla i stället för att stiga. Det finnes så mycket tomter i Malmö, särskildt i utkanterna, att man ingalunda behöfver klaga öfver någon brist i det afseendet.

Vidare säger utskottet, att man kunde fundera på, om man ej kunde lägga husarerna i Helsingborg i stället för i Malmö. Jag tror ej, att detta låter sig göra, ty Malmö kan väl icke gerna vara utan garnison. Att lösa frågan på det sättet skulle sålunda icke vara fördelaktigt. Jag ber äfven att än en gång få påpeka, att det sätt, som Kongl. Maj:t nu föreslagit för frågans ordnande, icke blir dyrare än de sätt, som förut varit föreslagna. Ty då det var fråga om attt uppföra kasern i Malmö för blott 3 sqvadroner, medan de öfriga 3 fortfarande skulle ligga i Helsingborg, så afsågs till kasernen i Malmö lika stor summa som nu, oaktadt den nu är beräknad för 5 sqvadroner.

Skulle nu frågan nu afgöras på det sätt Kongl. Maj:t föreslagit, så skulle man dessutom vinna en annan både militärisk och ekonomisk fördel, nemligen att få det ordnadt för skånska dragon- och skånska husarregementena. Dessa måste hafva ett etablissement för sina skolor. Herrarne skola komma ihåg, att under 300 dagar af året en ständig kommendering af cirka 100 man och 100 hästar från hvartdera regementet är i tjenstgöring. Då icke båda dessa sqvadroner fingo rum vid Herrevads kloster, så förlades dragonregementets exercissqvadron till Ystad. Kasernen der är icke så dålig, men den är eldfarlig, ty den är för-

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

sedd med trätrappor, och etablissementet för öfrigt mycket enkelt och tarfligt. Jag har här en croqui öfver belägenheten, som det möjligen kan intressera herrarne att taga kännedom om. Det är en ytterst trång gård, stallet och ridhuset ligga bredvid hvarandra, utgångarne äro mycket trånga, så att om eldsvåda uppstode, alla rusthållshästarne lätt blefve innebrända. Många af hästarne hafva lidit af rotssjukdom, derför att stallarne äro mycket dåliga. Vidare är ridhuset mörkt och så trångt, att icke så stora kommenderingar vintertiden kunna på en gång öfvas, som det vore önskligt för regementets tjenstbarhet. Jag har infordrat anbud från regementschefen om hvad det skulle kosta att något så när ordna med exercis- och ridhus, som nu saknas, och skulle det gå till 107,000 kronor. Detta hade man undanrödjt, om Malmö-frågan vore klar. Faller nu frågan, måste man i alla fall göra något i Malmö, så att icke stallarne falla ned. Dertill behöfves i allt fall penningar, och förlorar man då genom förkastande af Malmö stads anbud 100,000 eller 150,000 kronor, så frågas hvad i så fall vinsten på det hela blefve.

Jag kan således icke förstå annat än att, utom det rent militära intresset, äfven alla ekonomiska skäl tala för antagande af Kongl. Maj:ts proposition. Här har Kongl. Maj:t sökt sköta saken litet affärsmessigt. Kongl. Maj:t har ofta fått uppbära den förebråelsen, att de arbeten, som utfördes för statens räkning, blefvo för dyra, och att den enskilde kunde arrangera sig på billigare vis. Kongl. Maj:t har nu ansett att det skulle blifva dyrare att ordna saken på annat sätt, hvilket skulle ske genom expropriation, auktioner m. m. I stället har nu afgångne departementschefen afhandlat saken under hand med stadsfullmägtige i Malmö och förmått dem att bjuda så mycket som de gjort. Staden bjuder nu 500,000 kronor, och min öfvertygelse är, att den icke gör om det anbudet. Jag tror det vara motsatsen till sparsamhet och således slöseri att afslå detta anbud. Det synes derför vara allt skäl att antaga detta anbud. De penningar, som skulle anvisas, behöfde icke anvisas i år utan först längre fram. Man kan ju anvisa dem på de beräknade besparingarne från gardeskasernerna eller på annat sätt. Penningar för ändamålet måste i allt fall betalas både för etablissementen i Ystad och Malmö.

Jag hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lasse Jönsson: Jag har inom utskottet omfattat den åsigt, som återfinnes i utskottets utlåtande. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har anfört en del skäl för den kongl. propositionen, men likväl icke berört det, såvidt jag kan finna, vigtigaste skälet emot Kongl. Maj:ts förslag, nemligen att under åren 1881 och 1883 efter de bästa ritningar och på det ändamålsenligaste sätt uppförts ett nytt kasernetablissement i Helsingborg för tre sqvadroner. Chefen för landtförsvarsdepartementet har såväl nu som i propositionen om kavalleriets ombildning omförmält, att den ene af kronprinsens husarregementes fem sqvadroner skall förläggas till lifgardet till häst. Af de fem sqvadronerna äro således 3 i Helsingborg redan utrustade med fullt tidsenliga byggnader och öfriga anläggningar, och det återstår sålunda blott 2 sqvadroner. Men det

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

oaktadt begär nu chefen för landtförsvarsdepartementet anslag till byggande för 5 sqvadroner vid Malmö. Man kan förundra sig öfver, att ett sådant förslag kunnat kamma fram, och icke ens ledamöterna från Första Kammaren inom utskottet hafva varit med om detta förslag. Motiven för detsamma äro hufvudsakligen, att man skulle vara rädd att gå miste om det anbud om tomtköp, som Malmö stad gjort. Men vid ett sådant motiv kan jag icke fästa mycket afseende, ty icke kan eller bör regering eller riksdag mer än skäligt är taga hänsyn till enskilda samhälles önskningar. Ett lika förhållande egde rum, då de nya kasernerna vid Helsingborg skulle uppföras. Chefen för landtförsvarsdepartementet inkom sålunda till 1880 års riksdag med förslag om anslag till byggande för 2 sqvadroner enligt uppgjordt kostnadsförslag. Då talades derjemte om angelägenheten af att äfven bygga för den 3:dje, så att den sqvadron, som låge i Ystad, äfven skulle kunna flyttas till Helsingborg. Men dåvarande departementschefen sade sig dertill vara förhindrad, deraf att han måste inskränka 1880 års budget, hvarföre han endast begärde anslag för uppförande af byggnader åt två sqvadroner, hvilket af Riksdagen beviljades med ett belopp af 358,000 kr. till dessa kaserner för 2 sqvadroner, hvaraf boställskassan bidrog med 101,000 kronor och 157,000 kronor anslogos af statsmedel och 100,000 kronor beräknades inkomma vid försäljning af gamla tomterna i Helsingborg och Engelholm. Derefter frågade Kongl. Maj:t aldrig Riksdagen, hvar medel skulle tagas för byggande för den tredje sqvadronen. Men det oaktadt blef den byggd i sällskap med de andra. 1882 lades grunden och 1883 var den färdigbyggd. Jag har icke kunnat finna hvarifrån medlen dertill tagits. Motivet hvarför den tredje sqvadronen skulle flyttas från Ystad var, att det var för trångt å Herrevadskloster för de två indelta skånska kavalleriregementenas excercissqvadroner. Jag har talat med officerare härom, och hade de för sin del icke hört talas härom. Icke heller omtalades detta för riksdagen. Nu anser man återigen, att det skulle vara beqvämare att hafva både de skånska kavalleriregementens exercissqvadroner i Helsingborg. Ty skulle de sqvadroner af kronprinsens husarregemente, som nu ligga i Helsingborg, flyttas till Malmö, måste exercissqvadronerna både från Ystad och Herrevadskloster förläggas till Helsingborg för att fylla de tomma kasernerna der. Men derefter skulle kasernerna i Ystad och å Herrevadskloster blifva tomma. Detta visar ju tillräckligt, att Kongl. Maj:ts proposition innebär ett slöseri och synes detta vara tillräckligt skäl för afslag å densamma.

Hvad beträffar att kasernen i Ystad skulle vara så dålig, så ville jag nämna, att sjelfva kasernen utgöres af ett trevånings stenhus som, enligt min åsigt är af bästa beskaffenhet. Stallarne äro väl äldre byggnader uppförda med korsvirke, men de äro hvarken fallfärdiga eller synnerligen dåliga. Om också en reparation der skulle behöfvas, så är detta icke hela verlden. Jag tror mig till och med veta, att stadsfullmägtige i Ystad gerna skulle släppa till åtminstone hälften af kostnaderna härför, som beräknats till 107,000 kronor. Vid Ystad finnes såväl god fotexercisplats invid kasernen som ridplats strax utanför staden. Dessutom vill jag framhålla fördelen för oss

rusthållare att hafva exercissqvadronen i Ystad, som ligger inom regementets område, och dit det är beqvämt att föra hästarne likasom att hemta dem derifrån. Om hästarne hädanefter skulle föras till Helsingborg eller från sydöstra till nordvestra Skåne, skulle dermed kostnaderna för både rusthållare och statsverket onödigtvis ökas.

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

Så många skäl tala alltså emot Kongl. Maj:ts proposition, att jag hoppas, att kammaren skall afslå densamma och bifalla utskottets hemställan, hvarpå jag tager mig friheten framställa yrkande.

Herr Ahlström: Det har i sanning väckt förvåning icke blott hos mig utan äfven hos mången annan, men i synnerhet hos innevånarne i den stad jag representerar, att statsutskottet afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts föreliggande proposition, ty sällan har väl, då något aftal varit ifrågasatt att ingås emellan staten och en enskild kommun, aftalet kunnat träffas på för staten så fördelaktiga vilkor, som dem Malmö stad här erbjuder. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har delvis berört de underhandlingar, som förts i denna sak emellan staten och staden Men då gången af dessa underhandlingar kan hafva stort inflytande på saken, enär man har att derifrån hemta skäl för bedömande af frågans finansiella sida, d. v. s. huru vida förslaget är förmånligt för staten eller icke, så vill också jag något vidröra dessa underhandlingar.

Sedan på 1860- och 1870-talen fråga förevarit om åstadkommande af ett tidsenligt kasernetablissement i Malmö, men frågan derom af särskilda anledningar förfallit, så återkom den åren 1883 och 1884, hvilket senare år statens myndigheter läto genom särskildt utsedde värderingsmän, nemligen förste landtmätaren i länet och två byggmästare, värdera alla de tomter och fastigheter i Malmö, som kronan, för att bereda sig hjelp till uppförande af det nya etablissementet, ansågs kunna undvara och om hvilkas inköpande den ämnade göra framställning till Malmö stad. Enligt denna värdering uppskattades fastigheterna till värde af 424,000 kronor. Efter det framställning till staden Malmö gjorts om tomternas inköp efter detta värde, hvilken framställning jemväl innehöll förfrågan, i hvad mån staden derutöfver ville bidraga till underlättande för kronan att uppnå det föresatta målet, lät staden å sin sida värdera gamla husaretablissementets fastigheter och ehuru det framställdes åtskilliga anmärkningar jemväl mot särskilda af de öfriga till försäljning ifrågasatta egendomarnes värden, ville staden icke göra anmärkning mot annat än värdena å de tomter, på hvilka de nuvarande kasern- och stallbyggnaderna äro uppförda. Dessa tomter hade af statens värderingsmän åsatts ett värde af 3 kronor per qvadratfot, hvilket föreföll staden ofantligt högt. Staden förklarade derföre, att den icke kunde sätta värdet för dessa tomter till högre belopp än, såsom stadens utsedde värderingsmän yttrat, högst 2 kronor qvadratfoten, och de fleste inom samhället ansågo likväl, att stadsfullmägtige gjorde orätt i att ingå på så högt pris. Genom afdrag således af en krona pr qvadratfot för dessa tomter kom man till en slutsumma af 356,224 kronor, som skulle utgöra saluvärdet för alla fastigheterna. Men derefter kom man att taga i öfvervägande den andra delen af regeringens skrifvelse. Fortifikationsbefälet hade nem-

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

ligen, såsom jag ofvan antydt, hemstält, i hvad mån staden ville bidraga till att förbättra utsigten för regeringen att få ett nytt kasernetablissement till stånd. Detta var första gången man inslagit på den vägen att vilja förmå en stadskommun att göra uppoffringar för att få en garnison hos sig förlagd. Att garnisonera ett regemente på ena eller andra stället hade förut ansetts och måste fortfarande anses såsom ett statens intresse; det bör naturligtvis förläggas der det pröfvas mest behöfligt och för staten gagneligast. Att döma af hvad i detta fall förelupit, ville man nu emellertid inslå på en annan väg, nemligen den, som lärer begagnas i Danmark, hvarest regeringen, dertill föranledd af en anslagsvägrande folketingsmajoritet, nödgats fråga en och annan stad, hvad den velat gifva för att få garnison. På detta sätt blir det lätt en slags auktion de olika städerna emellan. Malmö stad förklarade, att, ehuru de ifrågavarande fastigheterna icke rimligtvis kunde skattas högre än till nämnde 356,000 kronor, staden dock för att tillmötesgå statens anspråk ville höja detta pris till 400,000 kronor. Derutöfver åtog sig staden att anlägga en ny väg, hvartill staden icke hade det erfoderliga tomt- och jordområdet, utan skulle inköpa detta från enskilda personer, en väg nemligen till det nya husaretablissementet, och detta beräknades att kosta 60,000 kronor, hvilken kostnad nu, sedan vägen blifvit färdig, visat sig alls icke vara för högt beräknad. Vidare erbjöd sig staden senare att, på det kasernområdet skulle blifva större och på lämpligt sätt afskildt, lemna 3 tunnland jord utan ersättning, och denna förmån för staten uppskattades till 6,000 kronor. Från stadens sida tyckte man sig nu hafva skäl förvänta att detta anbud skulle anses vara mer än rimligtvis kunde begäras för att staden skulle ernå den åsyftade fördelen, att få hela husarregementet dit förlagdt. Men så kom frågan i ett annat skede, i det underhandlingar inleddes mellan regeringen och Helsingborgs stad, och denna senare erbjöd sig att betala 100,000 kronor för att få hela husarregementet förlagdt dit. Det kan emellertid icke förefalla så synnerligen märkvärdigt, att Helsingborg ville derför offra en sådan summa, ty denna stad hade icke behöft göra några uppoffringar för att få dit de 3 sqvadroner, som redan funnos der. Först fans der endast en sqvadron, men, såsom herr Lasse Jönsson nämnde, föreslogs hos Riksdagen uppförande af byggnad för 2 sqvadroner i Helsingborg och det härför erfoderliga anslaget beviljades. Etablissementet byggdes likväl för 3 sqvadroner. Jag vet icke, hvilka hemliga krafter åstadkommo detta. Så skedde emellertid och hvad som erfodrades utöfver de af Riksdagen anslagne medlen: från militieboställskassan 101,000 kronor, såsom extra anslag 157,000 kronor samt försäljningsbeloppen för de gamla kasernetablissementen i Helsingborg och Engelholm 76,555 kronor, eller 334,555 kronor, anvisades enligt särskilde Kongl. Maj:ts bref från den förenade mötespassevolansfonden med 189,300 kronor, från 4:de hufvudtitelns allmänna besparingar med 65,905 kronor samt från arrende-, jordskylds- och tomtöremedlen med 14,100 kronor, eller tillsammans 269,305 kronor. Hela kostnaden för helsingborgsetablissementet utgjorde nemligen circa 603,860 kronor. Utan någon uppoffring från stadens sida fick Helsingborg således 3 sqvadroner i stället för en. Den fick nem-

Angående försäljning af utskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

ligen de 2, som förut lågo i Ystad och Engelholm och som en efter annan flyttades till Helsingborg. När nu fråga väckts derom att en af de 6 husarsqvadronerna skulle öfverflyttas till lifgardet till häst, tyckte man det vore skäl i att försöka få äfven de två återstående sqvadronerna till Helsingborg. Derför kunde detta anbud göras. För att förebygga detta bjöd då Malmö 100,000 kronor utöfver sitt senaste anbud. Ett sådant anbud kunde af Malmö lagligen göras, ty det var fråga om köpeskillingens bestämmande vid en fastighetsaffär, men hvad som icke synes mig vara lagligt, är, att Helsingborgs kommun beslutat att för ett statens ändamål, såsom anläggandet af ett kasernetablissement ovilkorligen är, uppoffra medel, som måste anskaffas genom uttaxering. Detta är enligt mitt förmenande icke öfverensstämmande med kommunallagens föreskrift angående stadsfullmägtiges befogenhet, att de nemligen skola besluta om stadens gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter.

Då Malmö samhälle gjort ett så långt gående anbud, synes mig, som om alla borde varit tillfredsställda, och ingen af de statens myndigheter, som yttrat sig i saken, har heller kunnat påstå, att icke Malmö i detta fall handlat så generöst mot staten, som det gerna varit möjligt. Man kunde snarare förundra sig öfver hvarför Malmö stad gått så långt i offervillighet. Jag vill derför anföra de skäl, som hufvudsakligen förmått staden dertill. I första rummet har staden velat förvärfva all jord, som närmast omsluter sjelfva staden för att, om stadens tillväxt kommer att fortgå på samma sätt som hittills, icke hafva något hinder för att utvidga stadsplanen så långt och åt det håll, som förhållandena kunna påkalla. Staden har derför också redan vidtagit åtgärder för att med en uppoffring af omkring 800,000 kronor åter komma i besittning af de åt enskilde upplåtna s. k. gårdsjordarne. Vidare åsyftade staden att reglera vattenloppet från stadskanalerna, på sätt herr krigsministern nyss nämnde, och för detta ändamål skulle en del af kronans vester om staden belägna mark behöfvas, ty derigenom finge vattnet raskare aflopp. Derjemte önskade man, och detta var en en särdeles vigtig faktor, att i Malmö få behålla det husarregemente, som för samhället blifvit en gammal och kär institution och som från sin första tillvaro haft både sin hufvudsakliga styrka och sitt chefsembete samt på senare tider jemväl förvaltningsdirektionen derstädes. Och till sist ville man främja ett ytterst vigtigt ändamål såväl för staten som för staden, nemligen att icke en stad med så stor arbetarebefolkning som Malmö skulle lemnas utan garnison, en stad, som i följd af sin belägenhet är utsatt för att från utlandet i första hand taga emot hvad godt eller ondt, som kan derifrån vara att hemta och som vill göra invasion i vårt land.

Dessa voro hufvudsakliga anledningarne hvarför staden ville gå så långt i offervillighet. Numera har dock verkligen en ändring i tänkesätten egt rum. Dels har priset på fastigheter ytterligare fallit under de senare åren, isynnerhet inom östra delen af staden, der det gamla kasernetablissementet och stallarne äro belägna. Såsom bevis härför kan jag nämna, att andra hälften af det qvarter, hvari nyss nämnda etablissement är beläget, under lång tid varit utbjudet till försäljning, utan att man funnit någon köpare, och den mot norr belägna

Angående försäljning af tillhörliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

obebyggda delen af samma tomt ligger, så vidt jag vet, alldeles obegagnad. De stora merkantila pulsådrorna hafva tagit en annan riktning och derför hafva fastighetsprisen nedgått i östra delen af staden. Dels är vidare att märka, att kanalernas reglering kan ske på annat sätt, men äfven om man vill tänka på en rätning af kanalen i dess sträckning åt vester, torde icke något motstånd vara att befara från kronans sida. Kronan skulle nemligen göra en vinst på kanalrätningen, ity att dess jordområde derefter blefve större än nu, enär kanalen nu går i stora krökningar. Dels kan det såsom, jag nyss påpekade, icke vara annat än för staten högst angeläget, att den plats, som tyckes mest vara utsatt för och derföre torde bäst behöfva skyddas mot inre så väl som yttre fiender, i fall sådana skulle uppstå, icke lemnas utan det skydd, som är att finna hos en någorlunda stark garnison. Och dels slutligen hafva på senare åren inom Malmö framkommit flera andra vigtiga och med högst betydande utgifter förenade frågor. Detta allt har föranledt en märklig förändring i tänkesättet rörande nu förevarande fråga, en förändring, som jag ännu mera hade tillfälle att iakttaga, då jag för några veckor sedan besökte Malmö, och jag anser mig derföre såsom temligen säkert kunna förutsäga, att stadsfullmägtige icke komma att stå vid sitt anbud längre än till den terminus ultimus, som är bestämd, eller detta års slut.

Af herr Lasse Jönssons yttrande syntes mig framgå, att han tänkt sig, att Helsingborgs stad gjort några uppoffringar för att få de tre sqvadronerna dit. Denna uppfattning har jag velat vederlägga och det var derföre jag framkom med de uppgifter, jag nyss lemnade rörande frågan, hvarifrån medlen tagits.

Då genom de uppoffringar, Malmö stad nu vill göra, det blir möjligt för staten att för ett synnerligen billigt pris få ett efter nutidens fordringar lämpadt komplett kasernetablissement i Malmö för kronprinsens husarregemente, synes det mig, såsom också herr chefen för landtförsvardepartementet redan anfört, vara baseradt på allt annat än sparsamhet, om man från riksdagens sida afslår ett sådant anbud. Huru än en framtida organisation af kavalleriet, om en sådan en gång kommer till stånd, kan komma att gestalta sig, skall det alltid blifva ändamålsenlig användning i Skåne för två tidsenliga kasernetablissement. Vi skola nemligen besinna, att Skåne är det landskap, som uppföder det största antalet krigshästar och hvarest också rekryteringen för kavalleriet går lättast. Kronprinsens husarregemente har icke haft någon svårighet att hålla sin styrka fulltalig. Af fackmän är ju äfven allmänt erkändt, att det svenska kavalleriet är allt för fåtaligt, likasom ock att det indelta kavalleriet har allt för liten öfning, omständigheter som påkalla en förbättring. Huru denna förändring än må ske, så är det en nödvändighet att hafva tidsenliga etablissement för vare sig den ena eller andra förläggningen af regementena, och jag kan sålunda icke heller från denna synpunkt tänka mig annat, än att den kongl. propositionen bör bifallas.

Jag ber ytterligare att få bemärka en sak, den nemligen, att Malmö stad med anledning af de långa underhandlingar, som pågått rörande denna fråga, och sannolikheten af att ett dylikt husaretablissement skulle komma till stånd, redan vidtagit rätt betydliga åtgärder, och utbetalat

icke så litet medel för inköp af mark till och anläggning af den omförmälda vägen. Det är väl sant, att dessa utgifter icke äro alldeles bortkastade, men säkert är, att, om denna fråga icke stått så nära sitt afgörande, så hade dessa penningar icke på länge blifvit af staden utlagda. Staden synes derföre kunna hafva rimligt anspråk på att de långa underhandlingarne komme att leda till något resultat.

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

Då på de skäl, jag tagit mig friheten uttala den ifrågasatta försäljningen från staten till Malmö stad och det föreslagna uppförandet af ett husar-kasernetablissement i Malmö äro såväl för staten som för Malmö stad förmånliga, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till Kongl. Maj:t proposition, sådan den nu föreligger.

Herr friherre Peyron: Sedan, på sätt den föregående talaren mycket rigtigt utvecklat, Malmö stad blifvit på grund af ett slags auktion drifven till att erbjuda en half million kronor för att få ett husaretablissement i Malmö, ett pris som alla anse vara högt, tror jag det vara förenadt med mycken misshushållning, om icke detta anbud antages. Herrarne veta alla, att anbudet icke står längre än till detta års slut, och hafva nu af den siste talaren hört, att Malmö stad icke vill förnya anbudet. Med afseende på hvad chefen för landtförsvarsdepartementet anfört såväl ur militärisk som ekonomisk synpunkt om fördelarne af att antaga Kongl. Maj:ts proposition, kan jag icke föreställa mig annat, än att denna bör bifallas. Ty om det skall fortfara såsom det nu är, att 3 sqvadroner af kronprinsens husarregemente skola ligga i Helsingborg och de öfriga 2 eller 3 i Malmö, så måste kasernen i Malmö ombyggas. Sjelfva kasernen är det sämsta. Stallarne äro så till vida bättre, att de åtminstone kunna stå några år, men de äro så smala och trånga, att hästarne knapt kunna ligga der. Men deremot är sjelfva kasernen så dålig, att det är synd och skam att der inhysa menniskor, och jag tror, att, om herrarne nödgades hafva sina söner der, skulle herrarne beklaga dem. Samtidigt måste äfven etablissementet i Ystad byggas om, och skulle det enligt chefens för fortifikationen uppgift kosta omkring 100,000 kronor. Men detta belopp kan ej vara skäl nedlägga för ombyggnad på så trånga tomter, som intagas af det nuvarande etablissementets i Ystad.

Herr Lasse Jönsson sade, att under den tid Herrevads kloster begagnats för de båda indelta skånska kavalleriregementenas exercissqvadroner, han icke hört klagas öfver, att det i någon mån varit för trångt. Men jag vill meddela, att jag haft med Herrevads kloster att göra i öfver 20 år och vet, att der varit alldeles ofantligt trångt. Man har derför flyttat det ena regementets exercissqvadron till Ystad och låtit slå ut en del väggar. Der inhystes förut 140 till 150 man och nu kunna omkring 100 instoppas. Hvad Ystad beträffar, hafva rustbållarne i officiella inlagor till konungens befallningshafvande klagat öfver, att deras hästar skulle sättas in i stallarne i Ystad. Der frodades episotiska sjukdomar och dylikt. Der skedde i anledning deraf några små reparationer, så att det blef litet luftvexling, och har det derefter blifvit något drägligare. Men om man besinnade, att emellan stallarne och kokhuset är en gång, som icke

Angående försäljning af dtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

är mera än 7 till 8 alnar bred, och att kasernen, som är ett tre-våningshus, har trätrappor, så att man måst hänga repstegar i fönsterna, för att frälsa menniskorna i händelse af eldfara, kan man icke säga, att det kan vara skäl att nedlägga penningar på detta etablissement. Man skulle då köpa en ny tomt och bygga der, men dertill tror jag icke att Ystad är villigt bidraga, såsom herr Lasse Jönsson förmenade.

Efter allt, som sålunda förekommit, kan jag icke annat än finna det besynnerligt, att icke statsutskottet tillstyrkt Kongl. Maj:ts proposition. Det har väl sagts, att, sedan hela kronprinsens hussarregemente förlagts till Malmö och de indelta kavalleriregementenas exercissqvadroner flyttats till Helsingborg, man icke visste hvartill byggnaderna vid Herrevads kloster skulle användas. Men jag tror, att Herrevadskloster då skulle komma att användas för den ridskola, hvilken nu är förlagd vid Strömsholm, men på grund af klimatiska förhållanden, hvilka icke tillåta, att öfningarne kunna obehindradt försiggå under en del af året, mindre väl lämpar sig derför. Så att nog komme Herrevadskloster till användning, äfven om ej exercissqvadronen ligger der. I Helsingborg är nu byggdt för 3 sqvadroner. Men afgången af manskapet är vida större vid regementena i södra delen af landet än i det norra, hvilket gör, att, under det att nu exercissqvadronerna bestå af blott 100 man, de väl snart behöfva utgöras af 150 man; och då är hela etablissementet i Helsingborg fyldt, äfven om det samma icke, såsom chefen för landtförsvarsdepartementet föreslagit, användes för kronprinsens husarers depôthästar.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lasse Jönsson: Med anledning af den siste talarens yttrande att vi ej kunna få för många kaserner, så vill jag säga att detta nog kan vara rigtigt från militärisk synpunkt, men att Riksdagen skall låta bedåra sig deraf och bygga kaserner, der det icke behöfves, tror jag ej böra ifrågakomma. Det har talats om, att, om Herrevads kloster ej användes för exercissqvadronernas räkning, skulle man kunna fundera ut något annat sätt för dess användning. Men jag kan ej vara med om att bygga dyra kaserner för att sedan låta dem stå tomma, till dess man kan fundera ut, hvartill de skola användas. För öfrigt hafva under senare åren icke obetydliga kostnader nedlagts vid Herrevads kloster för sjukhusbyggnad och andra förbättringar.

Egentliga anledningen till min begäran om ordet denna gång var dock ett yttrande af talaren från Malmö, hvilken troligen icke hört hvad jag sagt. Han yttrade nemligen, att jag skulle hafva sagt, att medlen till kasern för den 3:de sqvadronen i Helsingborg skulle lemnats af staden Helsingborg. Men jag sade allenast, att jag icke visste, hvarifrån medlen dertill tagits. Man har icke hvarken af riksdagsprotokoll eller statens räkenskaper kunnat finna, att de lemnats af statsverket.

Det har sagts, att man i Ystad sett sig nödsakad att hänga repstegar i kasernfönsterna. Det är ju vanligt, att när en ny sqvadron-

chef öfvertager en trupp, han vill öfva den i något nytt för att sedermera kunna visa att manskapet, då han i sin ordning afträder befälet, kan mera än det kunde, då han mottog befälet deröfver. Jag hörde talas om det när det ordnades, och såg sedan loford i tidningarne, öfver att manskapet äfven blifvit öfvadt i eldsläckning. Och sedan dylika öfningar nu försiggått, hafva repstegarne fått hänga qvar och det skadar ju icke.

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag ber endast att få lemna några upplysningar med anledning af hvad den siste talaren yttrat, hufvudsakligen i sitt första anförande.

Han framhöll, att man ej borde antaga detta förslag, derför att man redan byggt för 3 sqvadroner i Helsingborg. Jag får då instämma i hvad en föregående talare yttrat, att det förefinnes stort behof af kavallerikaserner, ty om man tänker sig, att ett nytt organisationsförslag rörande kavalleriet kan gå igenom, är det naturliga att man också vill tänka på, hvar de i Skåne förlagda 3 kavalleriregementena, det vill säga 5 bataljoner eller 25 sqvadroner, skola förläggas. Man har tänkt sig, att det ena etablissementet skulle ligga i Malmö, det andra i Helsingborg och det tredje i Landskrona, ifall artilleriet kunde flyttas upp i landet, eller också kan man ordna saken på annat sätt; men i alla händelser, äfven om man finge detta etablissement i Malmö, skulle det komma att fattas tillräckligt antal kaserner.

Det är ju nu icke afsigten att bygga i Malmö för större summa än som alltid varit meningen. Då man byggde etablissementet i Helsingborg för tre sqvadroner, var afsigten att också bygga för tre sqvadroner i Malmö. Nu är det ifrågasatt att bygga i Malmö för 5 sqvadroner, men likväl för samma summa som man tänkte sig, då fråga var att uppföra ett etablissement derstädes för tre sqvadroner. Hvad Helsingborgsetablissementet beträffar, skulle det ju i alla händelser blifva användt genom ditflyttning af skånska dragon- och skånska husarregementets exercissqvadroner.

Jag tyckte, att talaren på skånebänken, som nyss hade ordet, nämnde, att Helsingborgs stad gjort uppoffringar för att få dervarande etablissement uppfört der. Jag för min del vet icke, att staden gjort några uppoffringar derför, men att den gjort vinst derpå, det vet man; den har vunnit frihet från inqvarteringen, och om de tomter, som troddes tillhöra kronan, har den processat; och jag tror, att staden vunnit. Icke behöfver man derföre taga någon hänsyn till den stadens intresse. Jag tror för öfrigt, att hvarken Kongl Maj:t eller Riksdagen tänker taga hänsyn vare sig till Malmö eller Helsingborgs intressen, utan endast till det, som för kronan är fördelaktigt.

Den omständigheten att det byggdes äfven för den tredje sqvadronen i Helsingborg kan väl heller icke klandras. Om Kongl. Maj:t kunde göra sådana besparingar, att derför kunde byggas en kasern för tre sqvadroner i stället för två, lärer detta icke kunna tadlas. Jag kan för tillfället icke bestämdt säga, hvarifrån pennin-

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

garne togos, men jag antager, att största delen togs från de allmänna besparingarne på fjerde hufvudtiteln. Det fans enligt min öfvertygelse två motiv för denna utvidgning af etablissementet. Det ena är detta. Skall man utbilda ett kavalleriregemente, är det icke nog med att de särskilda sqvadronerna utbildas i ridning och hästarnes dressyr, utan det är nödvändigt, att hela regementet utbildas tillsammans, att underofficersskolorna blifva goda, att det hela kan användas, med ett ord, att det icke blir endast en enskild utbildning, den må vara så grundlig som helst. Det andra motivet var förmodligen det, att man ville vinna Ystad för skånska dragonregementet. Den ärade talaren på skånebänken hade väl hört uppgifvas, att det icke skulle vara trångt på Herrevadskloster; men jag tror, att den talare, som här nyss yttrat sig och som haft att göra med dessa angelägenheter i tjugu år, lemnat säkrare uppgifter. Herrarne kunna också vara säkra om, att regementena få klaga länge hos arméförvaltningen, innan den anser sig behöfva framställa förslag till någon utvidgning af deras utrymme. Det ligger så många förslag inne till granskning och slites om företrädet, att det kan dröja länge, innan något förslag kommer fram, men om så sker, kunna herrarne vara säkra om, att det ej sker utan skäl.

Hvad beträffar det yttrande, att man skulle hittat på, att förlägga ridskolan vid Strömsholm till Herrevadskloster, i fall man icke skulle kunna använda det till något annat, så är detta icke något nytt påhitt, utan det har varit föreslaget, allt sedan skolan blef förlagd till Strömsholm. Dels är en sådan anordning billigare, enär i Skåne ligga 26 sqvadroner, hvilkas transport till och från ridskolan, om den vore förlagd vid Herrevadskloster, ginge mycket lättare än om man, såsom nu är fallet, skall transportera den långt upp i landet, dels kan man då, såsom blifvit nämndt, hålla folket mera ute och utföra den egentligen praktiska ridten, terrängridten och ridten öfver hinder, en mycket större del af året än som är möjligt här uppe, ehuru man rider i snön. Men hvad som varit skälet mot denna förflyttning har varit frågan, hvarifrån man skulle få tillgång på hästar, och derföre har skolan varit förlagd på Strömsholm, emedan man der hade hingstarne att tillgå. Hvarföre det åter *nu* kunde vara skäl att förlägga ridskolan till Herrevadskloster, kommer sig derutaf, att frågan om hästtillgången nu befinner sig i ett annat skede, derför att en del hästar vid kronprinsens husarregemente skola utackorderas, och derigenom skulle man kunna få tillräckligt antal hästar utan någon större utgift, än att den skulle kunna bestridas af ridskolans anslag, äfven om den förlägges på Herrevadskloster. Hvarför Kongl. Maj:t icke omnämnt detta, beror dels derpå, att det icke behöfdes, dels derpå att det var temligen hastigt, som propositionen måste göras om, sedan kavalleriförslaget fallit.

Hvad det påståendet beträffar att sqvadronscheferna vid etablissementet i Ystad roade sig med repstegar, är det somliga, som försöka att roa sig med dem äfven här. Men förhållandet är ej på det sättet, som det framstälts, utan arméförvaltningen har utgifvit bestämda order i detta hänseende, beträffande detta etablissement, på det att folket skulle i händelse af eldsvåda kunna rädda sig. Lika-

ledes äro öfningar i samma syfte anbefalda vid hela armén vid hvarje rekrytmöte. Det kan väl icke vara någon olägenhet, om man försöker ställa så till, att folket icke innebrännes.

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö. m. m. (Forts.)

Herr Persson i Mörarp: Jag vill icke förneka, att så väl sjelfva kasernbyggnaden som stallarne i Malmö äro i ett mindre tillfredsställande skick. Jag tror dock icke, att de äro i så dåligt skick, att de äro fallfärdiga. I det hänseendet erinrar jag mig, hurusom för åtskilliga år sedan, i början på 1870-talet, i kammaren lemnades den upplysningen, att i en rapport, som afgifvits till chefen för fortifikationen, det för 40 år sedan hade omtalats, att de gamla stallarne, som voro belägna i Helsingborg, voro fallfärdiga. Men de hafva dock stått qvar, till dess de nedrofvos för några få år sedan; och säkert är, att de kunnat stått ännu i många år. De voro visserligen dåliga, men icke fallfärdiga; de voro uppförda af det bästa ektimmer. Jag vill icke vidare inlåta mig på denna fråga.

I den fråga som nu föreligger har det synts statsutskottet underligt, att icke få en utredning, huru det skulle ställa sig i afseende å kostnaderna, i fall man ville göra en tillbyggnad till det nya etablissementet i Helsingborg för ytterligare två sqvadroner, hvarigenom regementet skulle blifva fulltaligt på ett och samma ställe. Jag kan mycket väl förstå, att föreliggande förslag, som är förenadt med förflyttning af hela regementet till Malmö, framkommit, då det framstälts i sammanhang med det indelta kavalleriets omorganisation; ty då förelåg ju fullständig plan i detta hänseende. Men att nu, innan man vet, huru denna sak kommer att ordnas för framtiden, besluta att förflytta hela kronprinsens husarregemente till Malmö, synes mig vara något förhastadt. Det må sägas hvad som helst i afseende på etablissementet i Helsingborg. Men det är dock bygdt för tre sqvadroner, och det skulle enligt detta förslag blott komma att användas en del af året för två exercisskolor. Det skulle således under en del af året — och till omkring en tredjedel af etablissementets storlek under hela året — icke komma att användas. Jag kan väl också förstå, att Ystad kan vara lika angeläget som en del andra städer att hafva åtminstone någon garnison förlagd der, och att staden icke gerna vill, att den skola, som finnes der, upphör, vare sig den kommer att finnas i det nu varande etablissementet eller ett nytt skulle komma att byggas.

Det har omtalats och framhållits med styrka, huru städerna öfverbjuda hvarandra i uppoffringar till följd af den fördel, de tro sig vinna genom att få hos sig förlagd garnison. Detta är mycket egendomligt. Ty då det var fråga om att anskaffa folk i stället för det nu varande indelta kavalleriets sades det, att det icke skulle blifva ordentligt, utan blott löst folk. Men då det blifver fråga om, hvar en garnison skall förläggas, äflas städerna att öfverbjuda hvarandra för fördelen att få detta folk till sig. I det fallet ber jag få upplysa, att jag vet fall, då, sedan fråga uppstått om ökande af garnisonens styrka i en stad, samtidigt inom stadsfullmägtige i den staden väckts motion om ökande af polisstyrkan i staden, och bland skälen som der-

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

för framhållits har anförts att det vore nödigt för att hålla reda på denna garnison.

Det är mig ofattligt, huru man å ena sidan kan vilja hafva qvar folket och å andra sidan göra uppoffringar i att föröka polisstyrkan för att hålla reda på det. Men om det skulle vara så, att man icke kan åstadkomma garnison i alla städer, och det kan man väl svårligen ty icke kan man till hvarje stad förlägga ett regemente, så kunde man ju försöka återgå till det som var det ursprungliga, nemligen, att man för städerna likasom för landsbygden sätter upp indelt folk. Vi veta ju, att det ursprungligen ålegat städerna att för hvar tionde borgare hålla en krigsman, och anskaffade och aflönade staden dem, skulle man förmodligen äfven få bättre folk. Det vore ju en utväg att försöka, och då kunde man ju få en mycket större styrka förlagd till städerna. Hufvudsaken för mig är, att jag icke vill vara med om att förlägga detta etablissement till vare sig den ena eller andra staden, förr än man får frågan om vårt försvarsväsende i dess helhet ordnad mer än hvad den nu är. Man kunde också tänka sig, att man kunde förlägga etablissementet på landsbygden, om de socialistiska ideerna skulle företrädesvis insmyga sig hos de värfvade regementena, derför att de äro förlagda i städerna. Jag vet icke, huru det är med den saken, men då man hört ett sådant uttalande, kan ett gensvar vara på sin plats.

Jag kan verkligen icke förstå, att det skulle vara af ett så stort intresse för Malmö stad, att få hela regementet dit förlagdt. Det kan naturligtvis icke för ordningens uppehållande vara absolut nödvändigt. Såsom frågan för närvarande står och innan man fått någon utredning, huru det kommer att gestalta sig med kostnaderna, för den hädnelse man beslöt tillbyggnad till etablissementet i Helsingborg, kan jag icke vara med om ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition, utan anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Dieden: Den föregående talarens yttrande om möjligheten att tillbygga husaretablissementet i Helsingborg för att der inrymma hela regementet har sannerligen förvånat mig; ty har man begått ett fel, så är det icke skäl att förstora det. Etablissementet i Helsingborg ligger på en öppen strandplats, utan skydd för hafsvinden, så att, när blåst råder, besvärar den i hög grad exercisen ute; och det ligger så nära djupt vatten, att vid krigstillfälle kan det första bästa fartyg skjuta ned hela etablissementet. Att föreslå sådan utvidgning af detta etablissement, tror jag icke kan komma i fråga från krigsstyrelsens sida.

Hvad beträffar fördelarne för staden Malmö att få hela regementet till sig, så är det naturligtvis endast i följd af dessa fördelar, som ett så högt anbud gjorts från stadens sida. Annars hade naturligtvis ett så högt anbud aldrig blifvit gjordt. Och för att bevisa, huru högt anbudet i sjelfva verket är, vill jag påpeka, att en fastighet, som är belägen vid samma gata som etablissementet i Malmö, men med vida centralare läge, med fasaden åt två gator och en kyrkoplan, bestående af fyra boningshus, som visserligen äro bristfälliga, diverse andra byggnader samt stora grundmurade magasin,

rymmande bortåt 30,000 tunnor spanmål, i tio år varit utbjuden till salu för ett pris af 2 $^1/_2$ krona qvadratfoten inclusive alla byggnaderna utan att finna köpare. Då bör 2 kronor qvadratfoten för husarstallstomten få anses såsom ett högt pris. Och hvad exercisfältet beträffar, som skulle betinga ett pris af 73,000 kronor, så anser jag icke, att det har något annat värde än att kunna användas till plantering eller lekplats.

Angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. (Forts.)

Sannolikt är också, att, om frågan nu faller, det blir mycket svårt att få Malmö stadsfullmägtige att ännu en gång förnya detta anbud. Det har gått åt tre år för att drifva stadsfullmägtige dit, och jag känner hvilka strider, som utkämpats för att förmå dem att gå in på ett så högt pris, som det nu varande anbudet lyder på. Och derför tror jag, att det vore skäl, att Riksdagen begagnade tillfället och antager detta, synnerligen höga och för staten fördelaktiga anbud från Malmö stads sida. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Öfverläggningen var slutad. Herr talmannen gaf, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts förslag i ämnet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes och företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemstält i dess utlåtande n:o 65, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna förslag.

Omröstningen utföll med 148 ja mot 58 nej; hvadan beslut fattats i enlighet med japropositionen.

§ 7.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 66, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsättande och afslutande under år 1890 af arbetena på nya kasernetablissement för Svea lifgarde och andra lifgarde.

Angående afslutande af arbetena på nya kasernetablissement för Svea lifgarde m. m.

Med åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden den 8 mars 1889, hade Kongl. Maj:t i en till Riksdagen aflåten proposition af samma dag (n:o 20) föreslagit Riksdagen att medgifva bland annat:

Angående afslutande af arbetena på nya kasernetablissement för Svea livgarde m. m. (Forts.)

att å de belopp, som fabriksidkarne V. Wiklund och B. H Lundgren, grosshandlanden V. Tesch och numera i konkurstillstånd försatte tegelhandlanden J. Land, enligt hvad i protokollet närmare omförmälts, blifvit förpligtade att på grund af den borgen, de ingått för fullgörande af det utaf numera aflidne byggmästaren J. Möller med chefen för fortifikationen på Kongl. Maj:ts och kronans vägnar den 16 januari 1886 ingångna kontrakt angående samma års arbeten på de nya kasernetablissementena åt fotgardesregementena, till kronan utgifva såsom godtgörelse för den förlust, som för densamma uppkommit till följd deraf, att de af Möller öfvertagna arbetena icke kunnat på kontraktsenligt sätt fullgöras, må efterskänkas 25,703 kronor 50 öre.

Under *mom. a* af förevarande utlåtande hemstälde nu utskottet, att Kongl. Maj:ts förslag i omförmälda del icke måtte vinna Riksdagens bifall.

I fråga härom anförde:

Chefen för Kongl. landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Äfven i detta hänseende tillåter jag mig yttra mig mot utskottets förslag. Utan att nu närmare ingå på sjelfva frågan, som är vidlyftigt utredd i Kongl. Maj:ts proposition och äfven i utskottets betänkande, så är saken i sin enkelhet den, att byggmästaren Möller och hans borgensmän blifvit ålagda att betala 100,000 kronor, hvarmed ett efterföljande anbud öfversteg Möllers. Vidare hafva dessa borgensmän i en promemoria, som de inlemnat och som man icke har skäl annat än att anse som rigtig, uppgifvit, att deras förlust i öfrigt i penningar och varor vore 60,000 kronor. Således hafva Möller och hans borgensmän gjort en förlust af 150—160,000 kronor, men kronan deremot gjort en vinst på samma belopp, ty det har icke varit någon spekulationsförlust, utan kronan har fått sina varor mot för litet penningar, och det ha de andra fått släppa till. Den vinst af 203,000 kronor, som uppstått derigenom, att kostnaderna för kasernernas uppförande med det beloppet understigit det beräknade, hafva således Möller och hans borgensmän till stor del fått betala. Man kan väl säga, att det är deras egen affär och att de juridiskt ingen rätt hafva. Det ha de ej. Men de säga sjelfva, att 65,000 kronor af förlusten beror på dem lemnade uppgifter beträffande den sannolika massan jord, som skulle för grundläggningen bortschaktas. Man kan ju säga, att Möller bort sjelf låta verkställa grundligare borrningar, men dessa borrningar gör man icke alltför vidlyftiga, ty det är ett dyrt nöje. Det kan lätt hända, att när man borrar, man kommer till en stor jordsten och har då skäl att antaga, att det är berg man stött på. Man kan äfven träffa på lera, och isynnerhet om der förut varit vatten, är den hård, så att man icke kommer längre med borren och då antager man, att det är berg. När man sedan kommer och gräfver, visar det sig, att det icke varit berg, utan man kan få gå ännu djupare på sina ställen, ända till fyrtio fot, innan man kommer till fast botten. Kronan har visserligen sagt, att den

icke ansvarade för rigtigheten af dessa beräkningar. Det är mycket sant, men påtagligt är, att Möller i någon mån stödde sig på dessa beräkningar och derpå förlorat 65,000 kronor.

Angående afslutande af arbetena på nya kasernetablissement för Svea lifgarde m. m. (Forts.)

Om man jemför kontrollantens uppgifter med borgensmännens utsago om den förlust, som skulle uppstått derigenom, att Möller stödt sig på ifrågavarande uppgifter, så är det 10,000 a 12,000 kronor deraf, om hvilka man icke har någon absolut visshet. Kontrollanten beräknar Möllers och borgensmännens förlust till 46,000 kronor. Dessa 46,000 kronor utgöra det verkliga värdet för utgräfvandet af de jordmassor, som återstodo att bortschakta, sedan det blifvit bortschaktadt som, enligt fortifikationens uppgift, borde bortföras.

När Kongl. Maj:t tog frågan i öfvervägande, så blef det icke fråga om att ersätta all den förlust, som på ifrågavarande arbete uppkommit och som sålunda kommit kronan till godo, utan endast den förlust, som uppkommit derigenom, att Möller med anledning af borrkartornas ofullständighet beräknat, att gräfningarne icke skulle blifva så djupa som det sedermera visade sig, att de måste blifva. Ty om han hade beräknat gräfningarne till dess fulla djup, så hade han naturligtvis kommit till en större siffra än den, hvarå entreprenadanbudet lydde. Men med den kostnadsberäkning han i öfrigt följde, hade han icke kommit upp till det verkliga värdet 46,164 kronor, utan endast till 25,703 kronor 50 öre. Men det är också det minsta beloppet, som kunnat komma i fråga att taga i betraktande.

Nu säger man att borgensmännen icke hafva någon juridisk rätt uti ifrågavarande hänseende, sedan de blifvit lagligen ådömda betalningsskyldighet. Det är sant. Frågan är blott en billighetsfråga. Men är det icke en naturlig sak, att, om en enskild person låter verkställa ett större arbete medelst entreprenad, och, sedan arbetet blifvit verkstäldt, entreprenören säger och kan styrka, att han drabbats af en stor förlust, och att en tredjedel af förlusten berott derpå, att han stödt sig på uppgifter, som vid aftalets ingående blifvit honom lemnade, ehuru under reservation, men sedermera visat sig icke vara korrekta, är det då icke naturligt, säger jag, att den enskilda personen säger: den förlusten skola vi halfvera. Skall då icke kronan i ett dylikt fall få visa sig lika hederlig som den enskilde?

Men, säger utskottet, ett bifall till förevarande framställning skulle leda till, att många af dem, som nu för utförande af arbete för kronans räkning eller kronans arrenden ingått borgen och derigenom drabbats af förlust, skulle framställaan språk på ersättning derför af statsverket. Om en arrendator af ett kronohemman, hvarsmark icke varit uppmätt eller hvars kartor förkommit, vid arrendets öfvertagande fått allenast uppgift, att hemmanets areal sannolikt utgjorde ett visst antal tunnland, men han sedermera efter uppmätning af egorna visade, att man uppgifvit en större areal än den verkliga, borde väl denne arrendator vara berättigad till ersättning för den förlust, som drabbat honom i följd af den felaktiga uppgiften. Vill man för öfrigt i denna fråga taga hänsyn till förhållandet med kronoarrendena, så torde Kongl. Maj:ts förslag böra bifallas; ty Riksdagen har ju medgifvit, att löftesmännens ansvarighet för de s. k. skilnadsarrendena skulle

Angående afslutande af arbetena på nya kasernetablissementet för Svea livgarde m. m. (Forts.)

falla bort. Skilnadsarrende uppkommer derigenom, att ett kronohemman, hvars arrendator gör konkurs och nödgas afträda arrendet, för återstående arrendetiden utarrenderas för ett mindre belopp än det den afträdande arrendatorn varit pligtig att utgifva. För skilnaden mellan dessa belopp äro den förre arrendatorns löftesmän förbundna att ansvara under de år, som af hans arrendetid vid arrendets afträdande återstode. Enahanda är förhållandet här. Äfven här äro några borgensmän, som skola ansvara för den förlust kronan gjort derigenom, att, sedan den första entreprenören gjort konkurs, kronan måste ånyo utbjuda arbetet och fått antaga ett annat anbud till högre pris än det, hvarå det första kontraktet lydde. Jag tror således, att många billighetsskäl tala för efterskänkandet af nu ifrågavarande ersättningsanspråk, och jag vågar derför anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Werner: Ehuru herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet framhållit så många skäl för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, skall jag likväl anhålla att få yttra några ord med anledning af statsutskottets utlåtande i ämnet. Statsutskottet gör en jemförelse emellan denna fråga och sökandens begäran om ersättning för liden förlust å det arbete, han hade att för statens räkning utföra. Men denna jemförelse håller icke rigtigt streck. Ty när det var fråga om ingeniör Jehander, så gälde det ett arbete som han sjelf utförde. Han är en utaf landets mest erfarne och skickligaste ingeniörer, och han var fullt kompetent att kontrollera de beräkningar, som för arbetets utförande behöfdes. Här är det deremot icke fråga om en entreprenör utan om 3 eller 4 borgensmän, som åtagit sig borgen för arbetets utförande. Det är för en entreprenör alldeles omöjligt att kunna skaffa borgensmän, som på samma gång äro tillräckligt fackmän för att kunna kontrollera de uppgifter, hvarpå han vid sina beräkningar stöder sig; utan dessa borgensmän få på god tro antaga, att beräkningarna äro säkra. När man då har uppgifter sådana som fortifikationens uppgjorda beräkningar, som grundats på dess undersökningar, så är det alldeles icke underligt, om borgensmännen lita på den. Det förhåller sig för öfrigt, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet framhöll, så, att det icke är juridiska skäl, som här tala. Men det finnes så mycket billighetsskäl, derom är jag fullt ense med honom, att, isynnerhet som Kongl. Maj:ts proposition endast talar om det belopp, som förlorats på den grund att fortifikationens beräkningar varit felaktiga, jag anser mig med fullt fog böra anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herrar *Lyth*, *A. V. Carlson* och *Larsson* från Upsala instämde häruti.

Herr Lasse Jönsson yttrade: Det kan ju synas hårdt, att borgensmännen skola blifva ålagda ersätta, hvad deras hufvudman har förlorat genom felaktiga beräkningar, och den siste talaren har sagt, att det icke vore samma förhållande som då det i Riksdagen var fråga om den af herr Jehander lidna förlusten. Herr Jehander var

Angående afslutande af arbetena på nya kasernetablissement för Svea lifgarde m. m. (Forts.)

nemligen sjelf ingeniör och hade sjelf förmåga att bedöma, om kostnadsförslaget vore rigtigt. Men så vore det icke i detta fallet, utan här hade borgensmännen måst på god tro ikläda sig ansvaret, och derför borde Riksdagen hafva mera förbarmande. Dessa skäl kan jag icke för min del anse gällande, ty den som går i borgen får äfven stå risken, om han har haft förtroende till den som gjort upp kalkylen. Om jag går i borgen för en arrendator af ett kronohemman, får jag lita på Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som, i första hand haft att göra upp beräkningarna på inkomsterna, och sedan får jag göra mig underrättad, om denna beräkning håller streck; och jag får i alla händelser vara beredd på, att, om arrendatorn gjort beräkningarna felaktiga, träda emellan och öfvertaga egendomen eller på annat sätt bära förlusten. Detta kan inträffa nästan dagligen, isynnerhet sedan egendomsprisen fallit, och borgensmännen få träda i stället och lida stora förluster, derför att de trott på hufvudmannens beräkningar. Så är förhållandet äfven här. Möllers löftesmän ha gått i borgen och äro lagligen dömda att ersätta staten hvad deras hufvudman förbundit sig till, och följaktligen kan jag icke se någon skilnad, utan yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Andrén: Herr talman, mine herrar! Jag får erkänna att, när jag läste igenom det här föreliggande betänkandet, föreföll det mig högst egendomligt att finna rörande denna stora byggnadsfråga hvilka knapphändiga förberedande undersökningar, som föregått denna entreprenad. Och om herrarne läsa igenom den promemoria, som af borgensmännen blifvit till oss utdelad, så belyses frågan ännu skarpare af de uppgifter, som der förekomma på 4:de och följande sidor, hvilka jag anser det vara min skyldighet att låta inflyta i kammarens protokoll. Der står:

»På anmodan af herr fabrikören W. Wiklund att afgifva intyg öfver tiden för de jordborrningar, som år 1885 utfördes i och för upprättande af borrkarta öfver byggnadsplatsen till fotgardenas nya kasernetablissement, får undertecknad meddela:

att dessa jordborrningar, hvilka åt kongl. armeförvaltningen verkställdes af firman Bennet & C:o härstädes och hvarvid undertecknad hade tillsyn, påbörjades den 28 november och afslötos den 23 december 1885, hvadan alltså för arbetet åtgick 22 arbetsdagar, hvarvid under flere dagar borrningarne samtidigt utfördes å trenne olika ställen;

att, enär grundbottnen består af berg- och klippblock med djupa mellanrum af lera, hvarigenom det fasta berget äfven å korta afstånd uppstiger till betydligt olika höjd, så hade för en undersökning, hvaraf en tillräckligt noggrann kännedom om grundens beskaffenhet kunnat fås, behöft tagas mer än dubbelt så många borrningar som de utförda och å borrkartan angifna, *hvilket dock hvarken tiden medgaf eller af arméförvaltningen var beordradt;*

att häröfver upprättad borrkarta, hvilken sedan lades till grund för massberäkningarne, lemnades till arméförvaltningen den 24 december 1885;

Angående afslutande af arbetena på nya kasernetablissement för Svea livgarde m. m. (Forts.)

att, då anbuden å terrasserings- m. fl. arbeten för etablissementena skulle vara inlemnade den 8 januari 1886 och spekulanter å arbetet väl ej gerna kunnat få del af borrkartan förr än efter den 24 december 1885, då den till armeförvaltningen lemnades, *nämnde spekulanter således blott hade åtta arbetsdagar för beräkning af kostnaden af schaktning, bergsprängning och grundläggning*, hvilken beräkning i anseende till den kuperade terrängen och den stora arealen i och för sig kräfver mycken tid och möda. — Att under nämnde korta tid — åtta dagar — och dertill alldeles olämplig årstid medhinna å arbetsptatsen verkställa jordborrningar med tillhörande plan- och höjdmätningar till sådan omfattning att arbetsmassorna med någon grad af tillförlighet derefter kunnat uträknas, *torde, med stöd af hvad ofvan är anfördt, kunna inses vara omöjligt*; och detta så mycket mera som spekulanterna, äfven om de efter noggrant studerande af afvägnings- och borrkartan möjligen kunnat fatta behofvet för dem att göra en sådan undersökning, de dock från början voro derpå alldeles oförberedde. Stockholm den 9 april 1889.

Axel Bennet.»

Efter genomläsandet af detta, hvilket jag tror icke kunna motsägas, förefaller det mig, som om det moraliska felet i ifrågavarande sak till största delen ligger hos armeförvaltningen å fortifikationsdepartementet. Det är *den*, som låtit verkställa dessa egendomliga undersökningar och som låtit upprätta dessa borrningskartor, hvilka kommit mycket för sent, så att man icke fått tid att underkasta dem någon granskning. Enligt min åsigt hade det varit mycket bättre och staten värdigare, att ingen undersökning alls hade egt rum, än en sådan här, som otvifvelaktigt har blifvit vilseledande, hvilket gjort, att den, som litat på den, blifvit lurad, och som för öfrigt framkommit så kort tid förut, att ingen har kunnat kontrollera den. Hade det stått i kungörelserna, när detta arbete utlystes på entreprenad, att staten icke garanterade rigtigheten af denna undersökning, så att man fått tid på sig att kontrollera densamma, eller också om det icke stått någonting alls om denna undersökning, så att det lemnats åt vederbörande att spekulera i det afseendet, *då* hade det varit *fair play*. Men i detta fall har det icke varit *fair play*. Och eftersom staten sålunda enligt min åsigt icke handlat rätt härutinnan, så måste jag instämma i regeringens förslag, att desse borgensmän må blifva delvis befriade från sin betalningsskyldighet. Jag vet mycket väl, att det icke är några juridiska skäl, som tala härför; men jag tror, att det moraliska skälet härvid är tillräckligt. Jag hoppas också, att, om Riksdagen nu vidtager denna åtgärd, dylika historier icke må komma att upprepas. Det har icke blott för staten utan äfven för kommunerna förut inträffat precis detsamma som här, och det är bäst att vi så snart som möjligt må slippa ifrån sådant. I detta afseende instämmer jag för min del i den åsigt, som uttalats af herrar Danielsson, Sven Nilsson och A. Persson uti deras reservation.

Jag skall icke uppehålla tiden längre utan inskränker mig till att helt enkelt yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herrar *E. W. Carlson, Essén, Wretlind, Gibson, Höglund, Styffe, Söderblom* och *Björck*.

Chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag vill endast lemna den upplysning, att Kongl. Maj:ts proposition i förevarande ämne bifallits i Första Kammaren.

Angående afslutande af arbetena på nya kasernetablissement för Svea ljfgarde m. m. (Forts.)

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Derunder hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan och *dels* afslag å den samma och bifall i stället till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf en så lydande omröstningsproposition nu uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som vill, att Kammaren afslår statsutskottets hemställan i mom. a) af utlåtandet n:o 66, och bifaller Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Voteringen visade 71 ja men 131 nej; och hade Kammaren alltså gifvit sitt bifall till utskottets hemställan.

Mom b).

Bifölls.

§ 8.

Angående upphörande af redares skyldighet att i vissa fall bekosta hemförskaffning af manskap.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 48, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om upphörande af den enligt lag rederi åliggande skyldigheten att i vissa fall bekosta hemförskaffning af manskap.

Utskottet hemstälde, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *O. A. Brodin* afgifna motion (n:o 81) icke måtte till någon Riksdagens åtgärd vidare föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts af herr *A. Bergström*, hvilken ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke, på det att den svenska rederinäringen må i täflan med den norska varda i nedannämnda afseende likställd, i den svenska sjölagsstiftningen bör införas bestämmelse, att, när svenskt fartyg å utrikes ort går förloradt eller får sådan skada,

Angående upphörande af redares skyldighet att i vissa fall bekosta hemförskaffning af manskap.
(Forts.)

att det förklaras icke värdt att iståndsättas, statsverket skall vidkännas de kostnader, som äro förenade med befälhafvares och svenskt manskaps fortskaffande till fäderneslandet och underhåll under resan dit;

samt af herr *Lilienberg*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet till:

Herr Brodin, hvilken yttrade: Då jag anhållit att få yttra några ord i denna fråga, ber jag först att få fästa uppmärksamheten på, hvad utskottet å sid. 5 i sin motivering sagt. Utskottet säger der: »derjemte har kommerskollegium förklarat sig anse en sådan undersökning, som Riksdagen begärt, böra ega rum och till ledning i fråga om sist anförda förslag meddelat, att under år 1887, till följd af särskilda hos kollegium af vederbörande gjorda framställningar om beredande af ersättning för underhåll och hemförskaffning af sjöfolk från förolyckade eller kondemnerade svenska fartyg, kollegium från svenska fartygsrederier infordrat i rundt tal 20,000 kronor, fördelade i omkring 60 särskilda poster, till belopp, vexlande från helt obetydliga summor till något öfver 3,000 kronor.»

Det är ju alldeles tydligt, att för ett rederi, som förlorat sitt fartyg, är en utgift af exempelvis 3,000 kronor mycket stor och betungande. Äfven om fartyget hade varit assureradt till större eller mindre del, lider redaren likväl förlust genom skyldigheten att enligt § 60 i gällande sjölag bekosta sjöfolkets hemförskaffning, och denna förlust får eller kan icke assureras. Det synes sålunda vara mycket hårdt för redaren, att han under det förutsatta fallet skall utom fartygets förlust vidkännas ytterligare utgifter för manskapets hemförskaffning. Om man dertill tager i betraktande, att, i fall rederiet är ett aktiebolag, och detta hvarken har fartyget assureradt eller någon reservfond att tillgripa vid ett fartygs förlust, det blir staten, som får betala hemförskaffningen af manskapet, under det att, om fartyget eges af en enskild redare, denne får göra det, så synas dessa förhållanden väl innebära en oegentlighet, som borde rättas. Äfven torde kunna framhållas, att om staten öfvertoge denna hemförskaffningsskyldighet, skulle det icke behöfva kosta så mycket, som om enskild person skulle betala hemförskaffningen, ty i senare fallet har besättningen rätt att hemforslas på det sätt, att konsuln i närmaste hamn skickar den hem med första paketbåt, och ur konsulskassan förskotteras, hvad resan kostar. Öfvertoge staten åter denna skyldighet, blefve utgifterna icke så stora, ty i regeln kan sjöfolket alltid på aflägsnare farvatten få hyra på främmande fartyg, som gå till England eller kontinenten, och sedan finnes det alltid lägenheter hemåt. Det understöd, som staten behöfde gifva i dylika fall, inskränkte sig då endast till tiden, hvarunder sjöfolket ej hunnit skaffa sig hyra. Statens utgifter för detta ändamål kunde således begränsas till en mycket ringa kostnad.

Då nu gällande sjölag antogs, återremitterade borgareståndet denna fråga till särskilda utskottet, som haft densamma till behandling, och

Angående upphörande af redares skyldighet att i vissa fall bekosta hemförskaffning af manskap. (Forts.)

lagförslaget gick igenom på den grund, att detsamma antogs af de tre öfriga stånden. Att frågan synes vara tvistig, bevisas äfven deraf, att, då den samma förevar i högsta domstolen, trenne justieråd yttrade sig för att hemförskaffningsskyldigheten här skulle öfvertagas af staten på samma sätt, som brukades i England och Norge. Flere handels- och sjöfartsnämnder, rederier och sakkunnige personer hafva dessutom yttrat sig beträffande den svenska sjöfartsnäringens tillstånd och inkommit med de förslag, hvilka till följd af sagda undersökning och utredning ansetts behöfliga. Kommerskollegium, häröfver hördt, har till åtlydnad deraf, äfvensom på grund af de yttranden, som i ämnet afgifvits till kollegiet, relaterat, att nästan alla, som aflemnat yttrande angående sjöfartsnäringens tillstånd, uttalat såsom önskligt, att hemförskaffningsskyldigheten öfvertoges af staten. Kollegiets utlåtande har sedermera remitterats till tullkomitén, enär ibland ifrågasatta lättnader åt sjöfartsnäringen från många håll tullrestitutioner föreslagits, hvarefter Kongl. Maj:t den 4 sistlidne december förordnat om handlingarnas öfverlemnande till chefen för finansdepartementet för att i öfriga delar tagas i öfvervägande vid verkställande af den genom Kongl. Maj:ts beslut den 29 nästförutgångne oktober anbefalda utredning angående åtskilliga med skattelagstiftningen i sammanhang stående frågor.

Jag hemställer till herrarne, huru vida denna fråga, om beredande af någon lindring i dessa utgifter, som mycket tungt träffa den, som i detta fall kommit ut för olycka, men som kunna bestridas utan att medföra stora uppoffringar för staten, om den öfvertoge den ifrågavarande skyldigheten, och hvilken lindring skulle kunna beredas genom en liten förändring i en paragraf i sjölagen, skall sättas i samband med åtskilliga lagstiftningsfrågor, såsom t. ex. grundskatteafskrifningen, hvilken visat sig snart sagdt olöslig och hvarmed det ännu torde komma att dröja, innan någon lösning kan komma i fråga.

Herr talman! På de skäl jag nu haft äran andraga skall jag be att få yrka bifall till min motion och afslag å utskottets föreliggande betänkande.

Häruti instämde herrar *Lindmark*, *Lyth*, *Lilienberg* och *Nyström*.

Herr Lundberg anförde: Då nu gällande sjölag vid 1863 års riksdag antogs, hade jag i egenskap af ledamot af särskilda utskottet, der ärendet behandlades, afgifvit reservation rörande 60 § och yttrade vid frågans förekommande inom borgareståndet, att jag »med stöd hufvudsakligen af hvad i sådant afseende vid lagförslagets granskning inom högsta domstolen blifvit anfördt af herrar justitieråden Naumann, Cramér och Qviding ansett, att, på sätt i Norge och England var bestämdt, manskap å förolyckade svenska fartyg borde på statsverkets bekostnad hemförskaffas; och då denna åsigt icke af utskottet delades, men dock kunde antagas eller förmodas, att möjligen framdeles allmänna medel af staten eller annorledes kunde varda för ifrågavarande ändamål anslagna, samt åtminstone syntes skäligt och billigt, att, i enlighet med 453 och 542 artiklarne af tyska sjölagen, redare härutinnan icke hade personlig ansvarighet,

Angående upphörande af redares skyldighet att i vissa fall bekosta hemförskaffning af manskap. (Forts.)

hemstälde jag, att utskottet måtte föreslå ett stadgande af det innehåll, att beträffande kostnaderna för besättnings hemförskaffande vid de i 59 § omnämnda händelser redare, om allmänna medel icke härför varda anslagna eller finnas att tillgå, ansvarade icke personligen, utan endast med fartyg och frakt.» Med afseende härå yrkade jag återremiss till särskilda utskottetet, hvilken återremiss äfven af borgareståndet beslöts; och paragrafen blef ej heller sedermera af samma stånd gillad, utan antogs i enlighet med de tre öfriga ståndens beslut.

I öfverensstämmelse med den af mig, på sätt jag förmält, redan år 1863 yttrade åsigt och på grund af hvad af motionären nu blifvit anfördt, anhåller jag att få instämma med honom genom yrkandet om bifall till den reservation, som bifogats lagutskottets förevarande betänkande.

Herr O. Melin: Det är alldes rätt hvad utskottet här framhåller, nemligen att stora och vidlyftiga frågor icke böra afgöras på stående fot, utan att man först bör söka att vinna den bästa möjliga utredning. Men den fråga, som här föreligger, anser jag icke vara af beskaffenhet, att någon vidare utredning af densamma behöfves. Då dessa sjöfartsfrågor förut varit föremål för Riksdagens behandling — särskildt på senare tiden genom herr Brodins motioner — har jag i de flesta fall ansett rigtigt att skicka dem till Kongl. Maj:t för utredning, men i detta fall kan jag icke finna sådant vara nödigt. Som motionären redan uttalat, har kommerskollegium lemnat den utredning, som i denna fråga är behöflig, och vi ha sett, att det belopp, staten skulle behöfva uppoffra för ifrågavarande ändamål, uppgår till endast omkring 20,000 kronor om året. För staten är detta en obetydlig summa; men — såsom herr Brodin här anmärkt — är det deremot icke någon obetydlig uppoffring för den enskilde redaren, när han förlorat sitt fartyg och derigenom gjort en stor förlust, att då få vidkännas ytterligare en extra förlust på ända till 3,000 kronor. Jag anser derför det vara en ganska anspråkslös begäran af herr Brodin, då han nu anhållit hos kammaren, att den måtte bifalla hans motion. Det är sant, att många sjöfartsfrågor äro under utredning, men det tar tydligen mycket lång tid, innan Riksdagen kommer att behandla dem. Hvarför då icke nu bifalla förslaget?

Jag hade sålunda gerna velat vara med om ett bifall till motionen, men då en af utskottets ledamöter frånFörsta Kammaren, herr Bergström, reserverat sig mot utskottets hemställan, så synes det mig vara bättre att ingå på hans reservation. Jag hör nu att Första Kammaren äfven antagit herr Bergströms reservation, och detta ger mig ökad anledning att föreslå kammaren att biträda densamma.

Jag vill nämna vid detta tillfälle, att jag tycker att kammaren har en ytterligare anledning att icke säga nej till en så billig begäran, som här är i fråga, då vi å nyo ha erfarenhet deraf, att sjöfartsnäringen blir allt mer och mer betungad. Jag kan icke underlåta att påstå detta, särskildt med stöd deraf, att Riksdagen i dessa dagar fattat beslut om margarinförbud. Under den diskussion, som då egde rum, påpekades nemligen, att denna margarin vore en ganska vigtig artikel äfven för sjöfartsnäringen. Och hvart skall det

leda, om vi ej ens få rättighet skaffa oss billig och god proviant; om vi icke få bygga våra fartyg der vi anse det fördelaktigast, och om vi icke heller kunna täfla med andra nationer, derför att vår näring hemma betungas med så många bördor? Jag har flere gånger förut påpekat sådant, och det är icke min mening att nu upptaga kammarens tid med långa resonnement.

Angående upphörande af redares skyldighet att i vissa fall bekosta hemförskaffning af manskap. (Forts.)

Frågan är verkligen icke af så stor beskaffenhet, att det behöfs lång tid för dess lösning; och jag ber herrarne att icke vid detta tillfälle visa ovilja mot sjöfartsnäringen genom ett rent afslag å motionen.

Jag yrkar bifall till herr Bergströms reservation.

Med herr Melin förenade sig herrar *Thestrup*, *Gumælius*, *Lilljequist*, *Andrén*, *Höglund*, *Wretlind*, *Söderblom*, *Schöning*, *Stjernspetz*, *Pehrsson* i Norrsund och *E. W. Carlson*.

Herr Werner anförde: Jag skulle mycket väl kunna fatta utskottets motivering för afslag å motionen, om det varit en fråga, som saknat all utredning, likasom den hvilken förekom under gårdagens plenum angående upphörande af svenska fartygs konsulatsafgifter. Men här handlar det om en fråga som är fullständigt utredd genom kommerskollegii utlåtande, och derför kan jag icke instämma i det resultat, hvartill utskottet kommit. Med ett verkligt nöje fann jag deremot landshöfding Bergströms namn å reservationen, och detta nöje var så mycket större, som för några år sedan tillsattes en skandinavisk sjölagskomité just för att åstadkomma likställighet mellan de tre nordiska ländernas sjölagar. Herr Bergström, som nu är lagutskottets ordförande, var då ordförande i den svenska komitéafdelningen, men denna komitéafdelning tillstyrkte icke i sitt förslag i åtskilliga delar likställighet mellan åtminstone den svenska och den norska sjölagen, ty i den norska fans intagen den bestämmelsen, att sjöfolk, som tillhört förlist eller kondemneradt fartyg, skulle skaffas hem på norska statens bekostnad. Den svenska komitéafdelningen ansåg icke nödvändigt att sätta in något sådant i sitt förslag till sjölag, så att i den frågan såsom i många andra blef icke någon likställighet föreslagen. Då satt, som sagdt, herr Bergström såsom ordförande, och derför kände jag mig särskildt tillfredsställd att nu se hans namn under reservationen, hvilket också gör att densamma tynger så mycket mera i mitt omdöme och gör den så mycket vigtigare och kraftigare. Det ligger i den ett erkännande att i det nämnda lagförslaget, om det kommer så långt som till Riksdagen, är det felet begånget, att icke ett dylikt stadgande blifvit insatt der, och kan man mycket väl tänka sig att denna s. k. finansdepartementets komité, hvartill utredningen angående sjöfartsnäringens tillstånd och behof blifvit öfverlemnad, just med anledning deraf att sjölagskomitén — oaktadt den hade den norska lagen bredvid sig och såg att det stod der — icke upptagit denna fråga, icke heller kommer att göra det, då frågan varit behandlad af en så juridisk komité som sjölagskomitén. Det skulle man kunna tänka sig och det är antagligen det förhållandet, som gifvit anledning till reserva-

Angående upphörande af redares skyldighet att i vissa fall bekosta hemförskaffning af manskap. (Forts.)

tionen. Detta gör att reservationen blir så mycket vigtigare och att det blir så mycket nödvändigare att den antages af dem, som önska göra något för sjöfartsnäringen.

Jag vill icke uppehålla tiden med anförande af vidare skäl, än som framlagts af föregående talare. Jag har blott velat framhålla vigten af den reservation, som är afgifven af herr Bergström, och deraf att den är gjord just af honom som var ordförande i svenska afdelningen af den skandinaviska sjölagskomitén, hvari detta blifvit helt och hållet öfverhoppadt. Det är ett skäl, som bör väga temligen tungt, och då nu Första Kammaren antagit herr Bergströms reservation, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herrar *Broström* och *Styffe* förenade sig med herr Werner.

Herr Brodin: Då jag erfarit, att Första Kammaren antagit herr Bergströms reservation, hvilken i sak är detsamma som min motion, anhåller jag att få återtaga mitt yrkande om bifall till motionen och i stället yrka bifall till herr Bergströms reservation.

Häruti instämde herrar *Waldenström* från Gefle, *Lindmark* och *Lilienberg*.

Vidare anförde:

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag kan knappast förstå, hvarför herrarne äro så angelägna att antaga denna reservationen i år. Redan förra året ingick Riksdagen med skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri den anhöll »att Kongl. Maj:t ville genom sakkunnige män låta undersöka den svenska sjöfartsnäringens tillstånd samt i sammanhang dermed inkomma med de förslag, hvilka af sagda undersökning och utredning kunde blifva en följd», allt i syftning att upphjelpa denna näring. Jag kan då ej förstå, hvarför man är så angelägen att nu skrifva i år igen. Hade Kongl. Maj:t sölat med frågan, så hade det kunnat vara skäl, men Kongl. Maj:t har gjort hvad han kunnat. Kongl. Maj:t remitterade den till kommerskollegiet den 21 sistlidne september, och sedan har ärendet gått sin gilla gång så fort det hunnit. Och nu vill man skrifva igen och säga, att Kongl. Maj:t skall å nyo taga frågan i öfvervägande. Det fins många andra frågor, som behöfva utredning, och denna är väl icke angelägnare än de andra. Det är just något som är kändt, att sjöfarten arbetar under mycket gynsammare förhållanden i år än andra år. Det var ej länge sedan jag hörde att frakterna i år äro temligen dyra.

Jag tycker derför att det ej är angeläget att skrifva i år, då vi i precis samma ämne skrefvo förra året, och nu de flesta magistrater och sjöfartsnämnder i sina yttranden påpekat, att ett sätt till lindring i sjöfartsnäringen vore att föranstalta om en sådan ändring i sjölagen, att staten hemskaffade manskapet från förolyckade fartyg. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Angående uppbörande af redares skyldighet att i vissa fall bekosta hemförskaffning af manskap. (Forts.)

Herr E. G. Boström: Jag förstår visserligen icke, huru man kan finna något samband mellan denna fråga och margarinfrågan; men det oaktadt kommer jag till samma slut som herr Melin, d. v. s. att jag vill yrka bifall till herr Bergströms reservation. Jag kan icke finna annat, än att denna fråga är alldeles sjelfständig och fristående för sig. Alla intresserade hafva redan blifvit hörda deröfver. Alla hafva enstämmigt tillstyrkt bifall till ett förslag i detta syfte. Är det då orimligt eller orätt, om Riksdagen vore benägen att acceptera detta förslag? Den svenska sjöfartsnäringen skulle då ställas i samma ställning som den norska. När ett fartyg förlist och redaren derigenom är utsatt för många svårigheter, behöfver man icke göra dessa större genom att af honom utkräfva ersättning för hemförskaffningen af manskapet. Och det är så mycket större skäl, att staten åtager sig detta, som ofta — såsom herrarne kunna se af tidskrifter rörande lagskipning — processer förekomma emellan kommerskollegium och redare i dylika frågor. Den ifrågavarande saken är ej af någon storartad betydelse; summan är ju från statens synpunkt icke stor. Men den är af stor vigt för dem, som få den.

Jag yrkar bifall till herr Bergströms reservation.

Herr Essén: Jag är uppkallad af ett yttrande, som fälts af talaren näst före den siste. Han sade sig nemligen icke kunna förstå, hvarför man skulle i år vilja hafva fram denna fråga. Jag anhåller att få svara honom med det gamla ordspråket: »Bättre en fågel i handen än tio i skogen». Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Schöning: Jag instämde nyss med en af de föregående talarne, som yrkade bifall till reservationen. Jag skulle derför icke begärt ordet, om jag ej önskat yttra något för att bemöta en af lagutskottets herrar ledamöter, som nämnde, att han trodde, att sjöfartsnäringen numera vore så blomstrande, att den icke behöfde hjelp eller understöd på något sätt. Hvad blomstringen beträffar, så blef den, såsom många tänkt sig, och såsom det redan i fjor skrefs från England, af kort varaktighet. Den har allt mer och mer aftagit. I fjor stego frakterna rätt betydligt. Nu deremot öfverstiger det tontal, som erbjudes på verldsmarknaden, ganska väsentligt behofvet. Frakterna hafva derför nu fallit betydligt och ett ytterligare prisfall af 5 shillings pr standard är att befara. Sedan det gått ned till 40 à 39 shillings, torde det nu kunna gå ned till 35 shillings. kanske derunder.

Jag har ansett mig skyldig att meddela kammaren detta. Och jag hoppas, då jag så ofta inom denna kammare hört både tullvänner och frihandlare tala om, att de så gerna vill göra någonting för Sveriges sjöfartsnäring — jag hoppas, att denna kammare skall godhetsfullt lemna sitt bifall till herr Bergströms reservation och således stanna i samma beslut som Första Kammaren.

Herr talman! Jag anhåller om bifall till reservationen.

Herr Bratt: Jag anhåller endast att få förena mig med de ledamöter af kammaren, som yrkat bifall till herr Bergströms reservation.

Angående upphörande af redares skyldighet att i vissa fall bekosta hemförskaffning af manskap. (Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena, gaf herr talmannen propositioner såväl på bifall till utskottets hemställan som på afslag derå och bifall i stället till det förslag, som innefattades i den af herr Bergström afgifna, vid utlåtandet fogade reservation; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Votering blef begärd samt anställdes enligt en nu uppsatt, så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår lagutskottets hemställan i utlåtande n:o 48 och bifaller hvad herr Bergström hemstält i sin vid utlåtandet fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Vid röstsedlarnes sammanräkning befans, att 115 ledamöter röstat ja mot 72, som röstat nej; varande alltså beslut fattadt i enlighet med japropositionen.

§ 9.

Rörande fideikommissinstitutionens upphörande.

Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande n:o 50, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag, rörande fideikommissinstitutionens upphörande.

I detta utlåtande hemstälde utskottet att Riksdagen ville, med bifall till förevarande, inom Andra Kammaren af herr *P. Andersson* i Högkil afgifna motion, i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till lag, hvarigenom de i riket bestående familjefideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet och i stad upphäfvas, äfvensom förslag till sådana lagbestämmelser, som för ordnande af rättsförhållandena vid siste innehafvarens död må erfordras.

Efter uppläsande häraf anförde herr G. Berg: De skäl, som motionären till stöd för sin motion framlagt och hvilka varit för utskottet åtminstone hufvudsakligen bestämmande, hafva deremot icke för mig varit på något sätt öfvertygande.

I främsta rummet, åtminstone i ordningsföljden, sätter motionären det skälet, att denna fideikommissinstitution »strider mot den i lag antagna grundsats om *lika arfsrätt*». Utskottet har också, såsom framgår af betänkandet (sid. 9), fäst sig vid detta skäl. Utskottet säger nemligen: »Ser man saken från rättvisans och billighetens sida, så ligger det onekligen något för rättskänslan upprörande deruti, att, såsom fallet är vid de flesta fideikommiss-stiftelser, en enda person skall på sin lott erhålla den värdefullaste, möjligen enda qvarlåtenskapen

efter en afliden». Men detta skäl, mina herrar, bortfaller efter min tanke, då man besinnar, att den aflidne *icke varit egare* till detta fideikommiss. Egendomen har sålunda icke heller tillhört hans qvarlåtenskap. Och hade fideikommiss-stiftelsen icke funnits till, är det mycket sannolikt, att i de allra flesta fall egendomen icke funnits i denne fideikommissaries hand.

Rörande fideikommissinstitutionens upphörande. (Forts.)

Följer så i ordningen det andra skälet, att denna institution skulle vara skadlig i *politiskt* afseende. Äfven detta skäl accepterar utskottet, då det (sid. 9) säger: »Ur politisk och social synpunkt lärer det icke kunna anses fördelaktigt, att stora jordegendomar äro hopade och alltjemt bibehållas i en enda persons eller familjs hand». Men detta skäl har utskottet icke beledsagat med något vidare bevis eller någon utveckling deraf. För min del anser jag, att denna fideikommissinstitution bidrager att tillförsäkra oss en klass af stora godsegare, som alltid måste anses vara nyttigt för vårt politiska lif. Denna klass af godsegare är, efter min uppfattning, synnerligen egnad, genom sin uppfostran och sin praktiska erfarenhet, att utan hänsyn till de ekonomiska uppoffringarna eller fördelarne egna sig åt de allmänna värfven.

Det tredje skälet framhålles i motionen vara det, att denna institution är skadlig i *socialt* hänseende. Jag kan för min del icke förstå det. Möjligen menar motionären, att institutionen framkallat socialt missnöje inom landet. Men om hans mening är denna, så är påståendet icke berättigadt. Uti hvarje samhälle, mine herrar, måste det finnas stora och små. Det måste äfven finnas stora och små jordegare. Skifta ut hela Sveriges jord åt alla Sveriges medborgare — det skall i allt fall inom kort tid finnas stora och små jordegare. Och häruti ligger, så vidt jag kan se, icke någon orättvisa, då man besinnar, att de stora kunna blifva små och de små blifva stora — jag fäster mig nu vid den ekonomiska sidan af saken —; de stora kunna, genom bristande förmåga att förvalta de pund de erhållit, blifva små; och de små kunna åter genom framstående energi, duglighet och andra egenskaper blifva stora. Under sådana förhållanden är det icke någon orättvisa, att det i samhället finnes stora och små jordegare.

Motionären anför vidare såsom ett fjerde skäl, att denna institution skulle vara skadlig i *national-ekonomiskt* afseende. Han utvecklar icke närmare detta skäl. Men jag föreställer mig, att han härvid fäster sig vid två omständigheter. Den ena skulle vara den, att fideikommissinstitutionen hindrar jordstyckningen. Ja, må vara, att så är förhållandet. Men vi skola å andra sidan besinna, att vi genom nu rådande lagstiftning om jordafsöndring beredt ett, som mig synes, ytterst gynsamt och lyckligt tillfälle för mindre bemedlade att kunna få en egen torfva, och det ganska lätt. Det andra skälet skulle väl vara det, att fideikommissinstitutionen åstadkommer dålig skötsel af jordegendomen i brist på förlagskapital. Ja, må vara, att så understundom — ehuru, vågar jag påstå, icke i regeln — är förhållandet. Men huru ofta är icke detta fallet med annan jord än den fideikommitterade! En del fideikommiss — det kan jag för min del konstatera äro synnerligen väl skötta. Och dessa gifva, så vidt jag kan förstå, bröd åt lika många munnar och arbete åt lika många armar, som annan jord.

Rörande fideikommissinstitutionens upphörande. (Forts.)

Kommer så vidare i ordningen, att fideikommissinstitutionen »saknar stöd i det allmänna rättsmedvetandet» och att »sjelfva grundtanken uti institutionen blifvit af 1809 års lagstiftare underkänd». I det förra hänseendet tror jag likvisst man kan säga, att meningarna äro delade. Men att grundtanken i institutionen blifvit af 1809 års lagstiftare underkänd, det kan jag naturligtvis icke annat än obetingadt medgifva. Och det var efter min uppfattning en mycket rigtig och klok åtgärd, att denna inskränkning då gjordes.

Slutligen säger motionären, att äfven »individens eganderätt icke innefattar eller i forna tider innefattat rättighet att obetingadt stadga en evigt gällande lag för successionen af fast egendom». I detta hänseende kommer man till en af de, enligt min åsigt, allra vigtigaste synpunkter. Utskottet säger i fråga om helgden af de enskildes dispositioner, att »lagstiftaren dertill bör taga all skälig hänsyn, men utskottet hyser för sin del den bestämda öfvertygelse, att, der dylika dispositioner under den tid, som förflutit från deras tillkomst, uppenbarligen kommit i strid med det allmänna rättsmedvetandet och uppfattningen af hvad samhällets sunda utveckling kräfver, de böra och måste vika för hänsynen till statens väl». Men, mine herrar, jag ber att få påpeka att, om ett civilrättsligt förhållande med stöd af gällande lag uppkommit, då är det en ytterst betänklig sak att genom förändrad lagstiftning gifva en ny lag retroaktiv verkan, som helt och hållet undanrödjer den lagligen tillkommna dispositionen. Sådant bör icke ske utan den mest bjudande nödvändighet eller, såsom utskottet på ett annat ställe säger, »då statens väl det kräfver», och jag kan icke se att statens väl här kräfver en sådan åtgärd. Jag ber att få påpeka de konseqvenser, som skulle följa af bifall till denna motion. Tänkom oss testamentsinstitutionen, sådan den nu finnes i vår lag. Om nu t. ex. en lag antoges, som stadgade att efter den 1 januari 1890, d. v. s. efter den 1 januari nästa år, några nya testamenten icke finge upprättas, så vore det ju en åtgärd hvartill Riksdag och Kongl. Maj:t, d. v. s. den lagstiftande magten hade full befogenhet, äfven om åtgärden ingalunda vore klok. Men om man derjemte stadgade en lag, som sade, att testamenten uppkomna t. ex. före den 1 januari 1880 skulle helt och hållet annulleras, vore det i smått ungefär samma fråga, som nu föreligger i detta förslag. Det vore enligt min tanke en sådan der skadlig, otillbörlig, retroaktiv lag. En annan konseqvens som skulle följa af detta förslags antagande, vore den, att man skulle i nästa steg kunna gå till donationer, som blifvit gjorda för allmännyttiga ändamål. Om man upphäfver familjfideikommisstiftelsen, så hvarför icke äfven de öfriga fideikommisstiftelserna, som afse sådana ändamål, som jag antydde, t. ex. den storartade donationen till Upsala akademi? Den lagstiftande magten skulle ju kunna säga: »dessa hemman, som äro till så stort antal skänkta, dem taga vi och använda på ett helt annat sätt». Enligt min åsigt skulle man kunna göra detta lika väl som den åtgärd, hvilken nu föreslagits.

Genom 1810 års kungörelse, som medgaf inteckning af dessa fideikommiss, har uppkommit ett förhållande, som i sin mån förr eller senare skall bidraga till, att en del fideikommiss skola försvinna. Detta är ett skär, hvarpå många skola stranda. Alla skola icke göra det,

derom är jag öfvertygad och hoppas det; men de, som icke stranda på det skäret, må gerna lefva. Vi hafva icke någon rätt att nu söka slå ihjel dem.

Rörande fideikommissinstitutionens upphörande. (Forts.)

Jag beklagar den lagstiftning, som i civilrättsligt hänseende går i så retroaktiv och tillbakaverkande rigtning, som nu föreslagits, och yrkar jag derför afslag å lagutskottets betänkande.

Herr Smedberg: Då denna kammare tre särskilda gånger förut bifallit den reservation, som afgifvits mot lagutskottets föregående utlåtanden i denna fråga och således beslutit en skrifvelse till Kongl. Maj:t om fideikomissinstitutionens upphörande, antager jag att kammaren äfven nu skall fatta enahanda beslut. Jag tror icke att den omsättning, som skett i kammaren sedan de föregående riksdagarne, skall vara af den beskaffenhet, att den rubbar de beslut, som vid tre föregående riksdagar af Andra Kammaren härutinnan antagits. Jag vill icke inlåta mig i något svaromål på hvad den förste talaren här anfört, ty jag har icke hört allt, men jag åberopar hvad lagutskottet i sitt utlåtande yttrat, hvilket jag anser vara så tillfyllestgörande, att några nya skäl icke behöfva fogas dertill. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Billing: Det är just med kännedom om att Andra Kammaren åtskilliga riksdagar godkänt de grundsatser, som lagutskottet nu förordat, som jag har anledning antaga, att kammaren skall vidhålla dem äfven nu; och då jag anser dessa grundsatser icke vara rigtiga, ber jag få anmäla min protest till protokollet emot den föreslagna åtgärden.

Till hvad den förste talaren yttrat har jag ej mycket att tillägga. Jag vill endast säga det, att då det naturligtvis obestridligen ligger en stor vigt på, att den lagstiftande myndigheten ej ingriper i fråga om giltigheten af bestående kontrakt, testamenten och gåfvor, som äro upprättade i öfverensstämmelse med den lag som gälde då dessa handlingar upprättades, kan jag omöjligen gå in på, att lagstiftande myndigheten ingriper i fråga om sådana handlingar annat än i de ytterst sällsynta fall då dessa handlingar antingen strida emot sedlighetens grundsatser eller på ett alldeles otvetydigt sätt innebära fara för samhällets sunda utveckling. Att i ett fall sådant som detta säga såsom utskottet, att institutionerna böra vika, derför att de kommit i strid med »det allmänna rättsmedvetandet och uppfattningen af hvad samhällets sunda utveckling kräfver», är något som jag ej kan godkänna. Först och främst är det i allmänhet svårt att veta, hvad det allmänna rättsmedvetandet kräfver, men hvad som är ännu svårare är att veta hvad samhällets sunda utveckling kräfver. I det fallet skifta åsigterna dag för dag och år för år. Och att påstå det allmänna rättsmedvetandet uppenbarar sig i form af majoritet i utskott eller kammare, och säga: »nu fordra vi att dessa institutioner, som äro upprättade i öfverensstämmelse med gällande lag, skola tillintetgöras», det är något som jag ej kan gå in på. Och jag tror att, om herrarne godkänna en sådan grundsats, komma herrarne till i högsta grad betänkliga resultat.

Rörande fideikommissinstitutionens upphörande
(Forts.)

Med anledning deraf och då jag ej kan på något sätt anse ådagalagdt, att fideikommissinstitutionen är af samhällsvådlig beskaffenhet, yrkar jag afslag å utskottets betänkande.

Herr Lilienberg: Det hufvudsakligaste skälet, som af den den förste talaren åberopades mot utskottets förslag, var, att det ur rättslig synpunkt vore betänkligt att upphäfva fideikommissen, och detta skäl framhölls öfven af den siste talaren. Jag tror mig icke bättre kunna bemöta detta skäl än genom att citera ett yttrande, som år 1882, då samma fråga i denna kammare förevar, afgafs af en af Sveriges främste rättslärde. Han sade nemligen följande: »Men man har å andra sidan framhållit den invändningen, att fideikommisstiftelserna äro af den beskaffenhet, att staten icke kan på annat sätt än i form af nödvärn göra sig fri från dem. Jag skall då be att få göra den frågan: huru hafva fideikommiss tillkommit och på grund af hvilken lag? Gå vi till 1734 års lag, så finna vi, att denna lag icke innehåller någon bestämmelse, som *uttryckligen* medgifver någon rätt att stifta fideikommis. 1734 års lag säger endast, att man kan borttestamentera egendom 'med eller utan vilkor'. Om man icke tager hänsyn till förutvarande förhållanden, så kan åt dessa ord: 'med vilkor' icke gifvas annan tolkning, än att den testamentstagare, som omedelbart emottager ett testamente, är förpligtad att uppfylla de vilkor, som äro fästa vid testamentet. Men huru kommer det sig, att i dessa ord anses ligga hela fideikommissinstitutionen? Jo, derför att, innan nu gällande lag tillkom, 1686 års testamentsstadga uttryckligen medgaf rättighet att stifta fideikommiss. Nu är det likväl klart att, om 1734 års lagstiftare uttryckligen velat legalisera stiftandet af sådana testamentariska dispositioner, hade också i 1734 års lag från 1686 års testamentsstadga bort uttryckligen införas sådan bestämmelse. Det är dock ett faktum, att så icke skedde. Men låt vara huru som helst med förhållandena med rättigheten att stifta fideikommiss och 1734 års laga bestämmelser härutinnan. I allt fall har man på grund af förutvarande sed och i öfverensstämmelse med 1686 års testamentsstaga tolkat stadgandet i 1734 års lag, att man kan göra testamente *med* vilkor så, att ett medgifvande att stifta fideikommiss anses i 1734 års lag vara gifvet. Fideikommissen hafva således tillkommit på grund af en lagstiftningsakt, som möjliggjort för egaren att bestämma öfver successionen af egendom, ej allenast i första hand, utan äfven sedermera. Fideikommissen hafva således stöd mera i lagstiftarens tolerans med institutionen än i dennas uttryckliga godkännande och detta helt naturligt, ty enligt våra gamla lagar och sedvänjor var arfsrätten den gällande grundsatsen i afseende på succession efter dödsfall. Då fideikommisstiftelsens fortfarande bestånd och giltighet har sin grund i en lagstiftningsakt, och den till sin natur är en singularlag, så måste den äfven kunna i lagstiftningsväg ändras. De skäl, man deremot anfört, kunna ej anses afgörande. Man må respektera eganderätten huru mycket som helst, och den bör naturligtvis i hvarje land fasthållas och aktas så långt ske kan, är det dock klart, att man icke bör tänka sig, att man skall respektera eganderätten så långt, att man anser densamma

innehålla rätt att bestämma för everldliga tider om viss succession af fast eller lös egendom. Det är orimligt att lägga i en persons vilja denna magt. Den stöder sig visserligen på den lag, som då gälde, men ändrar man lagen, kan man äfven ändra det rättsinstitut, som grundade sig på lagen, om man anser, att detta verkar skadligt.

Rörande fideikommissinstitutionens upphörande. (Forts.)

Det är tvenne skäl, som anföras emot upphäfvande af ett sådant rättsinstitut, som fideikommiss i fast egendom: det ena, att ingen lag får hafva retroaktiv verkan, och det andra att slägtens rätt måste respekteras. Hvad nu det första argumentet beträffar, veta vi, att enligt våra juristers mening betyder förbudet af en lags retroaktiva verkan, att ingen lag får utöfva ett inflytande, som ändrar deras rättsställning, som vore i åtnjutande af en rättighet eller förmån, då lagen stiftades, att för dem, som komma till verlden eller i landet efter den nya lagens tillkomst gäller, att de hafva att nöja sig med det förefintliga rättstillståndet. Om man besinnar detta, är det klart, att något brott mot den grundsatsen, att lagen icke får verka retroaktivt, icke kan anses ske genom fideikommissens upphäfvande, på sätt motionären föreslagit.

Det andra skälet afser slägtens rätt. Hvad denna beträffar veta vi, att densamma länge varit föremål för ändringar i lagstiftningen. Jag vill endast påminna, hurusom rätten att genom testamente bortgifva arfvegjord blifvit frigjord äfvensom att bördsrätten på senare tiden blifvit upphäfd.

Lagstiftaren har således ansett sig berättigad att, då förhållandena sådant kräfva, göra ändringar i gällande rättsinstitution i öfrigt, der slägtens rätt varit berörd.

Vi skola sedermera också något tänka efter, på hvilken ståndpunkt fideikommissen för närvarande befinna sig. Man åberopade detta instituts innehafvares rättigheter, men anser sig kunna lemna ur räkningen motsvarande pligter. Men fideikommissinnehafvarne göra hvad de behaga med sina fideikommissegendomar, och ingen finnes, som öfververvakar, att detta rättsinstitut hålles i helgd. Ingen tillser, att denna singularlag hålles uppe, utan fideikommissarierna kunna förstöra sina egendomar och handskas med dem efter sitt eget behag. Huru vida de vilkor uppfyllas, af hvilka besittningsrätten betingas, lemnas utan uppmärksamhet. Ja, lagstiftningen har sjelf genom 1810 års författning visat, att staten ansett sig ega rätt att meddela tillåtelse att inteckna fideikommiss, äfvensom att befria från fullgörande af de vilkor, hvarunder de innehafvas.

Då man redan i lagstiftningen tillämpat en sådan grundsats och då förbudet mot retroaktiva lagars verkan icke här åberopas, finnes enligt mitt förmenande ingenting, som hindrar vidtagande af lagförändringar i öfrigt i afseende å fideikommissen.»

Dessa ord synas mig gifva ett godt stöd åt utskottets betänkande och jag hemställer, att kammaren måtte bifalla detsamma.

Häruti instämde herrar *Truedsson*, *Nydahl*, *Vahlin* och *Larsson* i Berga.

Herr Andersson i Högkil: Frågan är, huru vida en tjugondedel

Rörande fideikommissinstitutionens upphörande. (Forts.)

af Sveriges jord för alltid skall vara undantagen från de lagar och författningar, som Sveriges Riksdag och regering i grundlagsenlig ordning stiftat angående eganderätten och arfsrätten, samt huru vida 166 svenska familjer i detta fall skola, så att säga, stå utom lagen. På denna fråga, har lagutskottet genom det föredragna utlåtandet afgifvit ett så fullständigt, klart, tydligt och vältaligt svar, att jag för min del icke har något vidare att tillägga. Jag är öfvertygad, att lagutskottet genom detta utlåtande fört frågan fram så långt, att dess fullständiga lösning blott är en tidsfråga. Fideikommissen äro ingenting annat än telningar af feodalismen, och då sjelfva stammen icke kunnat vinna fast fot i Sverige, derför att här var adel och bonde af samma slägt, så hoppas jag, att den dag icke skall vara långt borta, då de äro afskaffade i vårt land.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets utlåtande.

Herr Widström: För min del förenar jag mig med de talare, som yrkat afslag å utskottets föreliggande betänkande. De hafva i det afseendet anfört så fullgoda skäl, att jag anser mig ej behöfva tillägga något dertill.

Den siste talaren nämnde, att utskottet hade genom sitt motiverade utlåtande fört frågan betydligt längre fram till sin lösning. Jag vill då fästa uppmärksamheten på en punkt, hvars lösning utskottet ej ens försökt sig på och som dock är den hufvudsakligaste punkten här vid lag. Det är att bestämma huru det skulle gå till vid upphäfvandet och hvilka bestämmelser skola sättas i stället för de nu gällande. Det är mycket enkelt att besluta institutionens upphäfvande, men deremot en mycket invecklad och svår löst fråga att säga, huru med arfsrätten och successionen till de sålunda ledigblifna fideikommissen skall förfaras, om den siste innehafvarens arfvingar skola få dem eller om de skola gå tillbaka till flera andra led, som under den förgångna tiden förbigåtts. Det är en fråga, hvars lösning innefattar stora svårigheter, hvilka utskottet ej med ett ord bjudit till att lösa.

Herr Jansson i Krakerud: För min del skall jag be att få förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag, ty jag tycker att skälen för det samma äro så talande, att jag icke alls är tveksam. Derjemte vill jag påpeka, att jag tyckte att den förste talaren, som yrkade afslag å utlåtandet, äfven framlade ett skäl, som talade för bifall dertill. Han sade sig anse det alldeles nödvändigt, att det funnes både större och mindre jordbrukare i vårt land, och var mycket belåten med detta, derför att de små skulle kunna blifva stora och de stora små.

Jag hemställer till denne talare, om det är möjligt, att dessa stora fideikommissegare skola kunna bli små på annat sätt än att vi upphäfva fideikommissen. Jag har samma åsigt som han och tycker mycket om den fria konkurrensen, så att derför bör det ju gå åt detta hållet.

Röranre fideikommissinstitutionens upphörande. (Forts.)

Man har sagt, att man icke icke på lagstiftningens väg bör ingripa i sekelgamla principer. Jag vill då påpeka, att lagstiftningen förr i tiden äfven gripit in i enskildes magtmissbruk. Jag mins särskildt, att under Birger Jarls tid qvinna fick rätt att ärfva hälften mot man och under Oskar I:s tid rätt till lika stor arfvelott som mannen, men jag har icke i historien sett eller af någon enskild person hört, att det var orätt gjordt af lagstiftaren att här träda emellan och upphäfva gamla, orättvisa traditioner. Jag tror icke heller, att kommande generationer skola klaga öfver det Riksdagens beslut, hvarigenom i förevarande fall de nuvarande oegentligheterna skulle upphäfvas, och derför, ur hvilken synpunkt jag än ser saken, kan jag icke annat än önska, att utskottets förslag måtte segra.

Jag yrkar bifall dertill.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr talmannen gaf propositioner, enligt de meningar som förekommit, *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå; och förklarade herr talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering begärdes af herr Billing samt företogs enligt en nu uppsatt omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemstält i utlåtandet n:o 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit så väl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 162 ja mot 42 nej; i följd hvaraf utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 10.

Föredrogos, hvart efter annat, statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 5 b, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln gjorda framställning angående derunder uppförda anslagen dels till försvarsverket till lands i allmänhet, eller arméförvaltningens departement, dels ock till beklädnad och utredning m. m. för indelta infanteriet, Vermlands fältjägarecorps och Jemtlands hästjägarecorps;

n:o 6 a, i anledning af Kongl Maj:ts i statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln gjorda framställning angående derunder uppförda förslagsanslaget till lindring i rustnings- och roteringsbesvären; och

n:o 67, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 11.

Vid föredragning dernäst af statsutskottets utlåtande n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående de i fråga om förvärfvande af mark för utvidgning af renbetesfjellen i Jemtlands län meddelade bestämmelser, begärdes ordet af

Herr Farup, som yttrade: Jag kan icke annat än med afseende på den hemställan, som utskottet gjort, be att få yttra några varnande ord.

Statsutskottets hemställan går antagligen ut från den uppfattningen, att renskötseln numera skall kunna drifvas i hvilken som helst del af riket. Under århundraden har man sökt begränsa denna näring, som är i högsta grad menlig för jordbruket. Nu deremot har man, som det vill synas, fått den uppfattning, att denna näring skall kunna drifvas fritt öfver hela riket. Jag tror icke, att detta var hvarken Kongl. Maj:ts eller Riksdagens afsigt, då den nu gällande lagen af den 6 juni 1886 kom till stånd, utan tvärt om antog man äfven då, att denna näring borde begränsas till de trakter, der den sedan urminnes tid varit bruklig och icke införas i trakter, der den förr icke funnits. Det är visserligen så, att i den allra nyaste tiden denna näring inträngt äfven i den öfre delen af Kopparbergs län, nemligen Särna socken, men detta har icke skett utan ganska skarp protest från den jordegande befolkningens sida. Kongl. Maj:t har deremot helt nyligen medgifvit en lappfamilj att på vissa vilkor och under vissa tider, nemligen vintern, flytta in å en kronopark i Särna socken, så vida någon olägenhet derigenom ej framkallas. Det är utan tvifvel detta, som gifvit Kongl. Maj:t och äfven landshöfdingeembetet anledning att säga, att denna näring der i längre tid har idkats. Men detta påstående är ett misstag, ty det är endast några få år, som detta egt rum. Ifrån nästan samtliga socknar i Herjeådalen ha till Kongl. Maj:t ingått böneskrifter, att renskötseln icke måtte utvidgas åt de södra trakterna. Denna provins har nu redan renbetesmarker och renskötsel å sin norra sida. Utvidgas nu denna genom att marker till renbete anvisas äfven å södra sidan, så blifver följden den, att den befolkning, som bor deremellan, ständigt blir utsatt för inkräktningar icke allenast från norra sidan, utan äfven från den södra. Det är för öfrigt icke tänkbart, att den trakt, hvarom här är fråga, för framtiden skall kunna erbjuda nödiga resurser för renskötsel. Inom några få år skall denna mark på omkring 100,000 tunnland, tror jag, som här afses, vara afskalad och blifva för trång och måste då utvidgas än vidare, efter det att lapparne allt jemt undan för undan nödgats tränga in på de tillgränsande grannarne — der som i Herjeådalen.

Inköpen af renbetesfjäll deruppe äro afsedda för renskötsel under sommaren; men det omnämnes intet om, hvar de skola uppehålla sig vintertiden. Alla de klagomål, som inkomma från dessa

trakter, afse emellertid företrädesvis den skada, som vållas under vintern, då skogarne hejdlöst förstöras, och äfven befolkningens bergade foder antastas. Men vid dessa klagomål har Kongl. Maj:t icke fäst något afseende, utan vänder sig nu till Riksdagen för att på detta sätt få Riksdagens medgifvande, att medel, som egentligen äro afsedda för Jemtland, äfven må få användas till inköp af renbetesmarker i Kopparbergs län.

Jag vet, att mina ord här endast vinna svagt gehör, men må protokollet tala för framtiden och vittna, att jag ännu en gång fält varnande ord med afseende på detta för jordbruket, företrädesvis i Herjeådalen, så menliga intrång af en för orten oegentlig näring, som icke i framtiden skall kunna erbjuda deremot svarande fördelar.

Jag har intet yrkande att framställa.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,40 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.